

25
1992 СЕМС 2017

КОПОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

7

Алманах уметничког стваралаштва

КОПОНАДА

Година VII
Број 7
Београд 2017.

ISSN 2217–5954

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Година VII° Број 7° 2017.° Београд

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Издавач

Синдикат ЕМС

Ресор за културу

За издавача

Милован Андрић

Уредник

Марија Шкорнички

Уреднички тимо

Тихомир Јовановић

Јанко Левнаић

Александар Опачић

Адреса:

Синдикат ЕМС

Кнеза Милоша 11, Београд, 11 000

Е-mail: sindikats@ems.rs

<http://www.sindikats.org.rs/stranice/colonada.html>

Уреднички тимо: marija.skornicki@ems.rs

tihomir.jovanovic@eipb.rs

Радове слајди у електронској форми, са назнаком – за Алманах

Садржај

<i>Марија Шкорнички</i>	
Инерција стварања – пут према јединствености	5
<i>Милан Стијефановић</i>	
Случајност	7
Узајамност	7
Далека жена	7
Прасак	9
Јер	9
Зато	10
Видна места	10
<i>Марија Шкорнички</i>	
Блискост	12
Дивна игра	12
Светлост постојања	13
Раскошан приказ	13
Пуна шака поезије	14
Саосећање	15
Ономе који се свему весели	15
<i>Милосава Павловић</i>	
Кћи — одрастање (3–22. године)	17–21
<i>Тихомир Јовановић</i>	
Капут старинског кроја	22
Самица	22
Београду Новембру	23
Босих ногу	23
Ћутање славуја	24
Две цигарете	24
<i>Верослава Малешевић</i>	
Деметра	25
Нарцис	26
Дунав	26
Керуша	27
Кликер гвозденац	28
Будала	32
Никола	35
<i>Дејан Бундало</i>	
Ћутим	39
Газе наше животе	39
Лажови не верују никоме	40
Стид	41
Време	41

Јанко М. Левнаић

И бистре и лепе	42
Молба по Богу	43
Мелем од старости	44
Врата од злата	45
Змај чува благо	46
Сјајне као Сунце	47
Језеро исушили	48
Дигу из мртвих	49

Драган Журжесвић

Ужурбан комшија	51
Сајам књига	52

Љубисав Грујић Груја

Кревет	53
Вера	53
Јутро	54
Грех	54
<i>Афоризми</i>	55
<i>Сашира</i> Горс–доле	56
Летња прича	57

Одзив кријике

Милијан Деспотовић: Добро умрло није	58
--	----

Далековод – инспирација у поезији... иничийавања

Чеслав Милош – Студија самоће	62
Ханс Магнус Енценсбергер – Шта ми све фали	63
Ален Аленијевић ЕлијеВСКИ /Alen Alenijević Elijevsky– Балирка за снове	64
Славомир Саша Нишавић – Заборављени дечак	65
Петра Росандић – Светац	66
Мирко Божић – Негдје према сјеверу.	67
Халил Џанановић Дрински – Неко је ударио у далековод	68

Ликовни прилози

Саша Илић	69–73
Милан Милетић	74–75
Андон Попов	76–80
Марко Митрић	81
Владета Делетић Делта	82–88

<i>Биографије аутора</i>	89–99
------------------------------------	-------

ИНЕРЦИЈА СТВАРАЊА – ПУТ ПРЕМА ЈЕДИНСТВЕНОСТИ

За разлику од већине других уметничких и књижевних алманаха и часописа који се баве оценом и стваралачким судом, ми¹ нашим ауторима то оцењивање и процењивање ускраћујемо. Нама је мото подстрек и сугестија да се окрену стварању, а они (тј. аутори – радници, ствараоци) ће дуготрајношћу, посвећеношћу и својим трудом стремити све већој уметничкој вредности. Како се дуже буду бавили унутрашњим изразима и њиховим испољавањем то ће више стремити уобличавању. Тако међу ауторима има већ потврђених и афирмисаних ствараоца али и оних који се отискују у стваралачке воде, и који већ сигурно веслају напред. Неки праве неке нове правце, отварају изложбе, објављују прве књиге, неко осваја награде и потврђује да је на правом путу и да нимало не заостаје за колегама којима је то искључиво животна професија.

Свака индивидуа носи своје искуство, свој подстицај и своју перспективу. Заједничким радом и ангажовањем на овом нашем пројекту названом Колонада² ми ауторе охрабрујемо да се упуштају у репродуковање унутрашњих визија и давање акцента на слободној вољи која покреће ствари и догађаје. Тако покрећу точак нагона да мисли креативније, осмишљеније, надареније. Тренутке свог слободног времена они обликују као најмекшу глину и на тај начин формирају и нову личност, нови израз, освешћење и самоспознају, објективност, оличење смисла постојања, проширење моћи изражавања, одскакање изнад просечности, јер

¹ 1 – под „ми“ се мисли на редакцију Алманаха уметничког стваралаштва Колоната чији је издавач Синдикат АД Електромреже Србије, Ресор за културу, а који објављује и представља радове чланова синдиката радника ЕМС, а у ширем смислу и радове радника ЕПС, ЦГЕС, и радника свих осталих електропреносних система. Једини услов је да је члан синдиката и да се поред свог редовног посла ангажује у било којој грани уметничког стваралаштва. Овде се првенствено мисли на писце поезије, кратких прича, научне фантастике, и осталих прозних праваца, затим ствараоци било које технике у сликарству, вајарству, дуборезу, стрипу, и сви ствараоци који нешто стварају лично својим умећем. Изузети су само радници који се баве уметничком фотографијом јер нисмо у могућности да их адекватно представимо, као и радници који се баве мизиком, глумом, фолклором...

² *colonnade* = ступ, стуб... је назив у архитектури за низ стубова, ступова. У нашем случају се мисли на „низ Алманаха“, овог пута је седми број у низу!

формирају задовољнију особу, особу која има ширину и која зна своје вредности, која даје свој максимум у било којој ситуацији да се нађе.

Тај подстрек и одушевљење према бављењу неком од ванпословних активности, њихово откривање и указивање на даровитост и таленат довела је до тога да са овим седмим бројем можемо направити резиме и самопохвалу: Објавили смо тридесет наших аутора – радника АД Електромреже Србије. Од тога њих пола се бави сликарством и један колега дуборезом. Колега задужен за визуелни идентитет Колонаде је јединствен у стрип и графичком казивању. Писањем поезије и прозе се бави њих око двадесетак. Од тога су три аутора чланови Удружења књижевника Србије, један Друштва књижевника Војводине, један аутор члан Друштва љубитеља фантастике „Лазар Комарчић“, неколико се бавило новинарством, остали имају претензије да се докажу и покажу... У сарадњи са Књижевном омладином Ваљева објавили смо једну књигу у Едицији „Исијавања“ (Циљ је Адапта – Наташа Михајловић, СЕМС, 2016).

Али то није све. Објавили смо и десетак аутора, радника ЕПС / ЕПС Дирекције, ЕПС Костолац, ХЕ Б. Башта и Транснафта, као и два аутора из ЦГЕС.

Кроз рублику Ишчитавања са интернета објавили смо тридесетак аутора чија је поезија инспирисана далеководима или протоком струје, као и критичким освртом на наше ауторе и наш Алманах. Кад се све сабере постаје импозантна цифра са којом се можемо подичити у нашој јединственисти!

Марија Шкорнички

Милан Стефановић

СЛУЧАЈНОСТ

Ниоткуда, пре настајања, у некретању,
између два ћутања, из провидне белине,
из света који не постоји,
пре него што је Земља напрсла,
одједном су замирисале јагоде
и зрно лепоте је
случајно почело живети.

Урођеном раном
од камена самца
постао сам мисао,
јер свет стварним
једино чини његова невидљивост.

УЗАЈАМНОСТ

Била је повод за узајамност
и зрнце топлине
Време је неозлеђено излазило
из линије коју сам по њој вукао
Била је слатка као танка књига
Сенка се ипак може улепшати
Не сме се питати ко је она
Такав је став лепоте

ДАЛЕКА ЖЕНА

Једино мирно предвечерје,
кад у мени задрхти сећање
на неку далеку жену,
која ништа не значи више никоме,

ни себи,
осим мени.

Једино крупне, зелене очи
од једног пролећа,
које такво, одкад је века и света,
нико није упамтио.

Само једна киша,
од које сам слаб и болестан
цео живот.

Једино неки рат,
негде на Блиском истоку,
тих година,
кад смо жалили народе
без изгледа на слободу.

Само трешње,
које смо уснама брали.

Једино месечина неке давне ноћи,
кад је месец са рибама у реци
играо поноћни валцер,
само за нас.

Само маслачак,
који је остао да памти наше речи,
којих се у истој боји
други нико не сећа.

Лет, од кога су училе птице.

Једино у мирно предвечерје
нека далека жена.

Оно што видим,
да ли постоји?

ПРАСАК

То је моја приврженост питањима
то је чист вид који је мирисао на пуцањ
Више од реалности
у паузама
вребао сам је ћутањем
Ближио се прасак
Муњевито сам досањао све наслеђене снове
пољубио је већ задихану
и тад је пукло средиште тишине

ЈЕР

Јер је крај узнемирености
јер ти дођеш
и ја миран полудим од граница
у којима поново настаје моја невиност
задрхти само хитац у мени
од страховите грешке
коју носимо у себи од рођења
и ја тек онда знам
да је боље по песмама
премештати своју усамљеност
јер се тоне у земљу
онолико колико имаш унутрашњости
јер безименост овде
постаје једина музика
јер је навика
јер нећеш ока склопити
од моје успаванке
јер ћеш непристојно отпутовати
у предсобља
у којима нема присности

ЗАТО

Зато што је усамљена
као мелодија уличног свирача
Зато што је тужна
као ветар који нема двојника
док лута пустим пољем
Зато што бунца у сну
о стрпљењу и одрицању
Зато што се мучи ћутањем
на исти начин
као први који су ћутали
Зато што гледајући види
Зато што њен дрхтај
разбуди уморну пчелу
на неком маслачку
Зато што има камено поштовање
према води
и разуме се у шапат на обали
Зато што пристане да је завара
лако и лепо казана реч
Зато што се брани осмехом
Зато што уме да цвета у корову
Зато што мери одмицања
између срца и његове намене
Зато што је код ње очигледно да је зато
Зато што у себи нема замку
као остале жене
Зато што не помиње себе
Зато што истински мирује
кад је срећна
Зато што у њој има неказане наде
Зато што је бол
Зато што је љубав
Зато

ВИДНА МЕСТА

Кад се загледам у поређење
које измиче сну и потреби за илузијом,
па изложим на видна места,
без заштите,
жену и мушкарца
и повежем их сусретом,
видим у њима љубав и слободу.

Ако изаберу љубав,
слобода невидљива постаје.

Ако изаберу слободу,
видна места се губе,
а жена и мушкарац
тада другачије не могу,
него да се цео живот кваре и поправљају.

Марија Шкорнички

БЛИСКОСТ

Проспи емоције,
те блештаве љубави,
смарагде успаване у себи.
Проспи и излиј преданост и чежњу.
Пусти из себе
сазнање сопства,
то дете што жуди
за сунцем,
што верно чека буђење...
То дете откључава врата
и жури да се напије
заносом перспективе.
То дете виче:
И ја постојим.
Покажи ми
колико ме волиш!

ДИВНА ИГРА

Тренутак буђења
у скривеном углу срца
одвија се
док жедан пијеш,
пијеш
и испијаш равнотежу.

Поклањам ти перо
за писање,
помилуј крхке радости,
мајушне и чисте
капи из душе.

Сазвучје се заклиње
да ће тапшати у ритму
твоје песме
јер
кад се осмехнеш
и срце игра
пored тебе.

СВЕТЛОСТ ПОСТОЈАЊА

Љубав вечно сија
у кругу времена.

На хоризонту
сликар слика уљем
на платну душе.

Изазов
одбацује отпор
и креће у живахност.
Осмех се разлива
кроз лепу реч.

Оркестар је спреман,
одговори на отварање!

РАСКОШАН ПРИЗОР

Призор свитања
као да се изнова рађа свет
и шири сјај на лицу
источењем љубави према нама.

У делићу чисте тишине
стваралачка сила,
прожима и усмерава
виђење озарења.

Све љубави етра
пливају око нас.
Чекају да ускоче у наш свет.

Призор испуњен океаном усхићења
клиза у нежни осет,
у искуство испуњења душе,
у мехур заокружен задовољством
и чудесном сфером,
где око игра
а глас се смеје
разиграним стихом.

ПУНА ШАКА ПОЕЗИЈЕ

Пуна шака поезије
и светлости
може послужити и као лек
и као путоказ
звезданој мапи душе.

На картама
бродови обично плутају
воденим пространством
а моја Арка израња
као ископина из макадама,
израња прво скелет
с кога пажљиво перушком
отклањам остатке земље.

Недалеко,
млади церићи расту,
обликују шуму
пуну цвркута...
Из тог птичјег склада
сједињују се фреквенције
славујевог поја и ума
и излива промена импулса
која увезује изазове

нераскидивим нитима срца.
Уздах задовољства
пушта клицу
па или почиње привид,
нови дан, рутински запис...
или та перушка отклања остатке
да отворим себе себи.
Тај цвркулт је кључ
што ме повезује.

САОСЕЋАЊЕ

Интуитивни шапат
клизи
низ поље душе.

Пут логике
огледа се
унутра
и преплиће
с таласима љубави.

Поглед пролази
кроз окно рожњаче
до самог извора
универзума
и стаје опчињен
лепотом самилости.
Лековитост се
појачава
док гледа*цвети* ума.

ОНОМЕ КОЈИ СЕ СВЕМУ ВЕСЕЛИ

Премести своје очи у моје
да видимо исту светлост
очарану тишином,

да видимо исту љубав
смештену у капљице росе,
исту смиреност
изниклу из самоће.

Промени ме,
да видим ново небо
у које гледаш.

Усклади ме.

Све жеље су одраз једне несавршене,
нестрпљиве душе.

Дарујем ти своје страхове, сумње,
сумраке, правила, бесове...
Разменимо уметност, стихове, мудрост,
истину, ритам, плави простор...
Разменимо програме читавог космоса.

И светлост што титра између
две чаше
нека хиљаде језика *кроз једну реч* изговара
и нека се слатко осмехује и путује
као свака од боја сумрака
што осваја и настањује
просторе између димензија...

Милосава Павловић

КЋИ, 3 г.

Жели да је пустим
Може сама

Заустављам корак
Ослобађам руку

Могу ли ја?

КЋИ, 8 г.

Пуштам је да буде
шта јесте

Подупирем
када треба

Волим је

КЋИ, 14 г.

Плаче
Тешим је

Не зна да заједно болујемо

Она прву
ја последњу љубав

КЋИ, 16 г.

Она уме
да пита, види, каже...

Са њом се не плашим
за достојанство својих година

КЋИ, 17 г.

Између њене и моје собе:

техно звук,
бес без порекла,
не-ред, не-рад,
еуфорија,
тело у трагању
за „*објектом са језиком*“...

Размичем једно по једно,
отварам врата, а она каже:
„Ја ћу бити мама као ти!“

Затварам врата.

КЋИ, 18 г.

Лепа је
Паметна
Заводљива

Лења

Морам да је гурнем
Знам
Мајка сам

КЋИ, 18 г.

Воли мене
Воли оца

Дели се
Не ослобађа

Не ваља

КЋИ, 18 г.

Разговарамо
Дуго и често

Бира теме
Мисли

Са њом
моја сећања су жива

Нису биографија

КЋИ, 19 г.

Види се
отац је у њој

Семе, природа, гени...
Ту се не може ништа

То је она
Морам да живим са тим

И не заборавим да сам га волела

КЋИ, 20 г.

Помажем да оде
Далеко и дуго

Гледа ме док је опремам
У очима и жеља и страх

Морам да издржим

КЋИ, 20 г.

АМЕЕЕЕЕРИКАААААААА !!!

Пише на екрану

Плачем

И шаљем

:)))

КЋИ, 20 г.

Размењујемо писма

Океан није разводнио супстанцу

Читам између редова

Тешко је али не кука

Мирна сам

Вредело је

КЋИ, 20 г.

Вратила се

Другачија

Додирнута свачим

Осетила на кожи

Пребродиће код куће

Па опет

КЋИ, 21. г.

Лута, лута, лута...

Рекла би – стани!

Урлала би – кочи!

Ћутим, неће вредети.

Слутим, боји се.
Са тиме се бориш сам.

КЋИ, 22. г.

Свађамо се.
Кажем – грешиш.

Пусти ме да грешим – каже.

Морам да размислим.
Можда је у праву.

КЋИ, 22 г.

Одувек смо умеле
да се чујемо и видимо

Сада су мерне јединице
трептај и тишина

Између
суштина

Тихомир Јовановић

КАПУТ СТАРИНСКОГ КРОЈА

У ходнику на чивилуку
Капут старинског кроја
 Пролази крај њега
 Тежак је за њена рамена
 И није тако хладно
За громби капут старинског кроја
Пролази она
Пролазе зиме наизглед топлије
Преко контејнера
Пребачен громби капут
Старинског кроја
Пун рупа од мољаца
 Дрхтаве руке навлаче га
 Преко промрзлог тела
 Ветар дува кроз оједине
Ипак топло је некому
Под громби капутом прашњавим
Старинског кроја

САМИЦА

Окови тешки
Од сећања саздани
И што даље сећања сежу
То краћи ланци
За неме их вежу
Високо стоји
Мали прозор
Комад неба само пружа
Ноћу тек једна звезда
У њега стане
Гледам у њу
Док сан и она не постане

БЕОГРАД У НОВЕМБРУ

Мириш лишћа опалог
у парковима
Мириш киселог купуса у подрумима
Београд у новембру

У кафићима—
„November rain“
„Јесен у мом сокаку“ —
у кафанама
Београд у новембру

Улице без имена
Из наше младости
Улице са датумима устанака
Првих пољубаца
И растанака
Новембар у Београду
Дунавским кејом
Ветрови кроз мене шибају
Шлепери у тами
Мрзовољно брундају

БОСИХ НОГУ

Босих ногу
Ступам по тлу
Додир праха предака осећам
Зашто ничег се не сећам?
Као да тек настајем
Сада када у сновима
Нечијим нестајем
Ходам бос по трави
Ври животом
Планета испод мене
Док ја умирем
У сећању једне жене

Босих ногу корачам по тлу
Прах предака испод мене
И сам већ прах сам
У сећању једне жене
Корачам стопама босим
Бежим
Негде ме неко чека
Коме пустињу у себи
Доносим

ЋУТАЊЕ СЛАВУЈА

Понекад славуј
У зору плаши се
Запевати
Пој његов љубавни
чувши
Птица грабљивица
Долетеће
И уместо драге своје
Смрт себи ће дозвати

ДВЕ ЦИГАРЕТЕ

Две цигарете
Упаљене
Ужарене
Удаљене
Својим димом
Додирују се само
Грле и опијају
Две цигарете
Дотаћи ће се
Тек у пиксли
Згњечене
И угашене

Верослава Малешевић

ДЕМЕТРА

Зелена ти виори тога на поветарцу Олимпа,
док милујеш погледом своју нежну Персефону.
Срећу твоју замрси страшни Хад,
кћер ти оте љубљену.
Цветно поље, Подземним светом,
Персефона замени.
Срџба те обузе, у потеру и освету натера.
После лутања, ти у Елеусини мир нађе,
а људи немир и глад тешку.
И Зевс, и смртници, залуд милост молише.
Из земље ни травка не ниче,
са дрвета ни јабука не роди.
Док се богови погађају,
природа пишти,
крче стомаци.

Хад , лукави, волео је жену своју
и нар зрно јој дао не би ли је задржао.
Плутон савез склопи:
Лепа Персефона осам месеци
биће са мајком својом,
а четири са мужем својим.
Осам месеци плодоносних,
Деметра зелени, шарени, бокори, весели,
порађа поља, дрвеће, биље, траве,
четири месеца све одумире,
све се бели, голи, пусти, самује.

У једној руци ти клас у другој нарцис,
на рамену бубамара, недалеко стоји рода.
Брижљива створитељко, богињо Деметро,
све што на земљи живи, цвета
и плод доноси, теби дугује.

Подучила јеси род смртни,
како да жито гаје,
како да земљу воле.
Човек отад у небо гледа,
теби дозива, мит памти.

НАРЦИС

На обронцима Хеликона,
језеро горско сведок
је туге нимфи.
Очајна Ехо, сузама
цвет сад жути залива.
„Зашто плачете, неразумнице“,
упита их Хера краљица божанска.
„Зар за ледним срцем што презири љубав
и бездушним телом што многе у смрт отера?“
„Сузе наше, Нарцис заслужије,
због лепоте небеске.“
„Зар је нарцис био леп?“,
језеро упита.
„Над тобом се нагињао,
ти то знаш, ти то знаш!“,
нимфе и Ехо цикнуше.
Језеро горско заталаса благо:
„За њим и ја сузе горке роним,
ал’ не знам да л’ леп беше?
У његовом сам одразу,
сопствену тражио лепоту“.

ДУНАВ

Ти, божанска реко,
Старој дами жила куцавице,
на свом путу од Црне шуме,
до Црног мора,
издашно храниш, појиш, спајаш.

Дом и гроб, бићима си многим,
сећање мило и зла коб.

Нинфе твоје плесале су
Јасону, Орфеју и Хераклу,
свирале легионарима римским,
опијале амброзијом,
паше османске.

На твојим се обалама
винчанско клубе мотало,
твђаве тврде ницале,
села простирала
и виногради садили.

Бесан, крвав, красан, страшан,
распламсао дух си танкоћутан.
Ватром сутона и лепотом свитања,
заробио си срца млада.
Уливаш се у валцере и риме,
гуташ постојано векове,
бродове, тајне, мреже,
слушаш љубавне уздахе
и аласке приче.
Трпиш избљувке фабричке,
милујеш шуме, ливаде,
сечеш кањоне и клисуре.
Ти Дунаве, царска реко,
плодоносна, вољена,
вечно жезло држиш.

КЕРУША

Ловила је очима самилост,
нудила верност,
за мрву хлеба
умочену у мрву љубави.
Испод проређене сиве длаке,
гамад је рила,

кости су штрчале,
сисе висиле.
Жалац боцну срце,
ал' не стадох ја.
Гутала сам метре ка
сопственом спасењу.
Она је само шугав пас,
луталица. А ја?

Док росуља све намаче,
старица на клупи,
залогај пецива са сивком дели.
Кикотом стара,
стид доброте скрива.
Теглила сам своју муку,
ал' не стадох.
Она је само шугав пас,
луталица. А ја?

Сенке нам се укрестише опет.
Паучину са лица скидам,
а она на сред друма, шапом
кожу сопствену дере.
Лете длаке, реп повијен,
у грдоби, лепоту скрива,
у помирености, крај чека.
Грло стисло, очи плове,
ал' не стадох.
Она је само шугав пас,
луталица. А ја?

КЛИКЕР ГВОЗДЕНАЦ

Никада не знаш када и где ће те заскочити какво изненађење или случај, како учени воле да кажу. Може то бити стадион, дворана, улица, учионица, мртвачница или болница. Свеједно. Зависи из ког угла гледаш и да ли си разрок.

Искочила је као слатка луткица из кутије и са собом је унела сунце у већ осунчану собу. Висока, плава, негована жена, очију слезове боје, није

била од оних који попут сенке улазе у нечије видно поље. Не, њен улазак или излазак је углавном праћен драмом. За то је довољан и мањи путни кофер и кућна помоћница која бројне ситнице уредно слаже у болнички ормарић. Од неколико врста марамица до чепаца за спавање. Каже – да је сама у апартману, понела би справу за успављивање која емитује шум кише, морских таласа и водопада. Болесница из треће постеље, обична, радна, што би се рекло „народна жена“, шеретски се смешила очекујући да госпођа М. извади зеца из шешира уместо свилоног огртача.

Терам мрзовољу и први пут дозвољавам себи да пажљивије осмотрим нову становницу наше арене у којој се неувежбане амазонке боре против невидљивог и подмуклог непријатеља. Оно што видим ми се допада. Витко тело, бело лице, без много бора, љупки осмех и ноге које остављају мушкарце без даха. Додуше, неговани дуги нокти и мале руке посуте пегам одају оно што лице скрива. Као паметна жена, она не скрива године. То уноси додатну забуну и тера нас да кријемо оклембешене вилице. Чудо пластичне хирургије или чудо генетике? Елем, госпођа М. је по мојој мери кројена. Или ја по њеној. То олакшава битисање. Остало је да видим шта ће произићи из тога.

Фигуре на шаховском пољу су постављене. У првом судару својих захтева са строгим особљем, однела је победу. Болничка чамотиња је отворана. Мени је само остало да препознатљиво одржавам ватру врцавог духа госпође М. За то ми није било потребно много снаге, јер она и јесте саздана од ватре. Сигурност непознатог лица у комбинацији са ванредним околностима и прикривеним страхом терају нас да без бојазни и резерве разбијамо катанце на вратима тајних одаја наших душа и пустимо море речи да катарзично прочисти све завијутке у њима. Тада се просто утркујемо да раздрагано истресемо што више догађаја, емоција, не стидећи се голотиње или осуде у туђим очима. Та опијеност је тако слатка да тера човека да до изнемоглости то чини. Тада говори оно што ни себи само ретко признаје. Ни госпођа М није изузетак.

Бујица речи је потекла ка мени. Очекивала је да јој истог дана уграде „лимени стомак“ тј. мрежицу испод савршене белине равног стомака који би јој држао килу. Би ми жао да такву лепоту кваре, али што се мора, мора се. Међутим, то није било као код осталих. Доведена је у собу свесна, достојанствена, без болних грчева и цвиљења. Морфијум је чинио чуда. Није ме дала заварати. Трудила сам се да јој се те ноћи нађем, мислећи о својим будућим искушењима и њеним мукама. Она је покушавала да се стопи са околином, али њена посебност је штрчала. Кретале смо се пажљивије него иначе по соби. Пазећи да јој не нарушимо сан, отвара-ле и затварале прозор мислећи како да јој угодимо, мада она ни једном речју није то тражила од нас.

Са храбрим устајањем и постепеним бољитком, расла је огромна енергија и шарм који нас је обавијао и терао у заборав. Када смо остајале

саме причала ми је о себи, својима, својој професији и путовањима. Путописне приче сам одмалена гутала. Светске метрополе су сијале пуним сјајем – Рим, Лисабон, Ротердам, Амстердам, Ница, Мадрид, Стокхолм и наравно вољени и вечни Париз, ширили су своје мирисе, своје излоге, своје бифее, своје знаменитости, људе. Морам признати да ме је прожео сиротињски стид, али то није умањило не срећу, можда задовољство, не завист, можда заинтересованост, при погледу на фотографије госпође М. Она, одевена у креације познатих. У Витоновим ципелама и ташнама, позира у Детроитским лимузинама, кумује на необичним свадбама, једе у луксузним ресторанима и успутним кафеима, шета чопор пудлица по Канском лиду. Бројна познанства са славним и обичним људима, необичне ситуације, егзотична места, вртили су се са ајфоновог екрана. Показује ми профил на друштвеној мрежи – крцат је пријатељима и пратиоцима који су је следили и коментарисали сваку њену објаву или слику. Иза наизглед лаких и двосмислених порука, ширио се бунт и незадовољство стварношћу, који су разумевали само одабрани.

Опа бато, светска, а наша! Чудно. Сјај блазиране даме изазвао је моју равнодушност. Само то? Кћер Фортуне која на туђим ловорикама спава – помислих. Погрешно. Чекала су ме нова изненађења. Показало се да је дама била и радознала авантуристкиња која је знала да рони, да вози цесне, да скаче падобраном. После тога ме ни борба са алигаторима не би изненадила.

Некоме живот богату трпезу сервира, а некоме оскудну, али увек нешто намерно изостави или погрешно постави, тек да се стомаци конзумната не претоваре. Тако је било и са госпођом М. Њој су измицале порције здравља, поверења и љубави, преливане разумевањем какво је она очекивала. Те порције, за њен апетит, биле су хладно сервиране или скромне. Причом о несавесном лечењу „угледног престоничког лекара“ који ју је коштао брдо новца и умало главе, као и даље провлачење кроз непрегледне прашуме нашег здравства и правосуђа, довољно је илустроvalo тренутно стање менија, госпође М – неискрености и похлепа су узимали маха поред дивних цветова љубави, искрености и оданости.

За трун неискрености, бескомпромисно је остављала све и свакога и освајала нове врхове. Без страха, уверена у своје могућности. Као краљица Хиполита, давала је пример осталим женама колика је сласт и цена слободе и истинољубивости. Амазонка се из пепела дизала попут Феникса, неколико пута. То ме је задивило.

Уморне од „озбиљних“ тема, играле смо се набрајања омиљених филмова, трачариле о глумцима, при чему је госпођа М. исказала завидно познавање теме. Уосталом, није било теме у којој се она није сјајно сналазила. Од музике до политике. Неосетно ме је својом магијом повела да скупа ходамо београдским асфалтом, да обилазимо сплавове, да улазимо у галерије, да ћаскамо са таксистима, да слушамо цез у ноћним клубо-

вима. Биле смо раздрагане, опуштене, одушевљене, срећне. Као деца. Све остало је постало мање важно и све остало је добило другу димензију. Чак и болест. Тешко смо нашле пут до постеља.

Нови дан је донео одлуку госпође М. да ми покаже своје ново лице. Сишла је са пиједестала, одбацила огртач светске даме и припасала домаћинску кецељу. Провела ме је кроз узорно домаћинство ниже средње класе из чијих кујни мирише домаћа супа, ајвар и крофне. Показала ми је мајку која пегла без набора штиркану постељину и која држи до тога да јој женска деца иду усправних леђа. При том су морала да се топе од финих манира и да им одличне оцене красе ђачке књижице. Желела је да одрасту у добре људе и сањалице, да заврше факултете, да буду добре прилике за удају и да изроде унуке. Свидела ми се та, добро знана, визија „наше жене“.

Међутим, госпођа М. није хтела утабаним стазама. Изабрала је вијугав и мукотрпан пут. Истовремено је јела печење и колач. Створила је породицу, студирала, радила и бранила магистрат и докторат. При томе је измишљала нове игре за своју мезимицу, бирала најбоља одела за супруга и кувала најукуснија јела. Ушушкала их је у бајковито породично гнездо.

Пожељно је да се мазе и воле чланови породице, али Лео је имао посебан третман. Пас Лео, болестан пекинезер, имао је третман равноправног члана породице. Пасирала му је шаргарепу, барила шницле, набављала скупе лекове и плакала за њим и пред налетом бомби и несташица. Клела се да је Лео разумео шта му говоре и да је био звезда псећег света у свом кварту. У њеној породици су пас и човек имали равноправни статус.

„Ко не воли животиње, не воли ни људе, говорио ми је тата“, цитира-ла је свог оца госпођа М.

Борила се као лавица да свом детету нађе решење за болестан кук и кичму. Нису постојале границе и препреке. Ни новац, ни даљина, ни стручњаци, а ни језик. Шта науми, то оствари, био је мото „жене са лименим стомаком“. И успела је. Нисам ни сумњала.

Приметила сам да се мајка и кћер нису зивкале и подносиле свакодневне извештаје. Није дозвољавала посете, сем својој дружбеници која јој је доносила потрепштине. Није дозвољавала да слабост извири и поквари мит о челичној лејди. Лимени стомак јој је дао додатни аргумент.

Ми се нисмо умориле од приче. Као опијене! Онда би нас отрезнила дебела, хрома, црвенокоса сервирка која је личила на Урсулу из Мале сирене потурајући нам бајате пужиће. Медицинска сестра са вишком мушких хормона, коју треба намолити као додолу да искључи систем улазила је баш када је најинтересантнији део приче. Прекидао нас је понеки умишљени доктор који пацијенте третира као бројеве и не уме ни добар

дан да каже. Иза њихових леђа смо се од муке смејале, крстиле, згражавале и планирале накнадну сатисфакцију за све грубости, неразумевање и грешке.

Што је много, много је, неко би посумњао. Госпођа са лименим стомаком, супер херој, жена змај, мајка и вамп жена, срцеломац и нежна травчица, лепотица и звер! Где то има? А срце? Нисам посумњала у госпођино срце! Сведок ми је госпођина суза у оку после прочитане песме, сведок ми је нежан осмех, сведок ми је брига и дивљење пред скромном дечијом тортом сиромашне породице са југа земље и њена решеност да им помогне. Видела сам како покрива „народну жену“ и како по изласку у свет здравих, мени доноси храну и прегршт наде.

„Видећете, још вечерас излазим у провод, а за који дан путујем. Чека ме посао. Послаћу вам фотографије. Оздравићете. Ако шта буде потребно, зовите. Ах, да, овде се, видим, нормалност вратила“ говорила је док ме је држала за руку. „Вратила се“, климнула сам, тужно гледајући у смешну стару жену на суседном кревету.

Њеним одласком, болесничка соба је вратила хладну и болну намену. Да је остала мало дуже можда бих видела још које лице госпође М. Можда бих стигла и ја да се разголитим.

Баршунаст култивисан глас и топле очи лепе госпође М. утирале су пут вери да постоји на крају дуге неки бољи, лепши свет саткан од духа, лепоте и љубави. И снаге. У знању, у умећу живљења, у човекољубљу и помало самољубљу. Имала сам времена да расплетем тајну нашег сусрета.

„Стара жена? Шта је то? Нејако тело или нејак дух? Или стара душа?“ – чула бих жену са лименим стомаком, или кликера гвозденца, како ми шапуће.

Још када бих вам одала колико има година?

БУДАЛА

Има људи који кроз живот клизе као равничарска река која се тек понекад излије из плитког корита, препуњеног кишом невоља. Постају отпорни на свакодневно испијену количину отрова које зло цеди из себе, стварајући привид недодирљивости.

Звали су га једноставно Будала. Опет се она Будала чује, такав посао створен је за Будалу, слушајте шта је овога пута извалио Будала? – најпре су дискретно шапутали злобници. Касније су осетивши сигурност гомиле почињали гласно сипање увреда на главу несрећника, не либећи се ни подмуклог буботка, ни шутирања, ни гађања каменицама. Као је-

динке плашила их је мистерија која је избијала из овог чудака и оно што сама непознаница у животној једначини носи.

И самом појавом будио је интересовање околине. И лети и зими носио је кримке, уз обавезан сиви пакет и радничко одело које је временом постајало све тање и прљавије. Повијена леђа, некако су пристајала уз високог човека, избораног, необријаног лица на коме су се истицали криви нос и упале очи испод густих веђа.

Становао је, у нечијем подруму запуштене зграде у којој је махом живела сиротиња. Прехрањивао се од милостиње, и бакшиша добијених од људи којима је чинио ситне услуге на пијаци или у трговини. По кућама је износио старе ствари и отпад из шупа, бацао заосталу зимницу и празнио септичке јаме. Зими је прекопавао контејнере, чистио снег, носио дрва и угаљ и уопште радио свакакве прљаве послове од којих су се други склањали.

Задовољавао се оним што му дају и никада сам није одређивао цену свог рада. Било је добродушних и богобојажљивих људи који су гледали да му не закину, али је више било оних који су га у складу са надимком тако и третирали. Било је и обесних које је нервирала његова ћутња и повученост. То стање се мењало само када би се напио. Знајући то, шаљивције би га намерно нуткале ракијом и чекале да га она освоји. Тада би Будала муцао, псовао, викао, животињски рикао, плакао на увреде и ударце, ваљао се, и најпосле заспао где би се задесио. Сутрадан, као да се ништа није десило, наставио је да тегли дане.

Временом, постајао је чешће пијан него трезан, бивао је гласнији и упадао у очи надлежним службама и мештанима које је будио неразговорним урлањем у цик зоре. Жене су покушавале да га упристоје, неким парчетом одеће, да га нахране којом шерпицом пасуља, да га преваспитају грдњом и саветима.

Изненада је нестao. Као бол или свраб. Почеле су да се распредају приче о његовом животу и ишчезнућу. Неки су говорили да га је одвео Центар за социјални рад, неко да је одведен у душевну болницу, неко да је скапао у туђем атару. Само малобројни су знали како се стварно зове. Будала није увек био Будала.

Звао се Срђан Цветковић и некада је био милиционер, породичан човек, отац девојчице у месту Ј. Важио је за узорног и часног човека који је живео свој живот једноставним и уходаним стилем. Све до једног случаја, када се сударе кликери виђеног и жељеног.

Те вечери, враћајући се са пецања, гурао је бицикл кроз школско двоориште. Болесна бешика и шетачи кроз парк који се граничио са школом, нису му дали мира. Морао је да посети спољашњи нужник. Једна врата су била затворена. Иза њих је чуо јечање, стењање, псовање и нешто као мумлање. Глас је звучао пискаво, и њему је било јасно да је унутра дете.

Све је указивало на преступ. Викнуо је да се врата сместа отворе. Из петог покушаја развалио је стамени улаз.

„Унутра сам видео огромног младог човека, тешког око сто килограма, који је држао дете“ причао је касније на суђењу.

„Десном руком девојчици је прекрио уста, а левом је држао припијену уз своје међуножје. Успео сам да му смакнем руке и десетогодишња девојчица је истрчала из тоалета, а он је почео да млатара желећи да ме удари. Померио сам се у страну и само сам гледао да случајно нема некакво оружје. Ослонио сам се на зид, свесно остављајући манијаку отворен пролаз како би му подметнуо ногу и некако га онеспособио. Покушао је да изађе и замахнуо је шаком да ме удари. Избегао сам ударац, а онда сам га зграбио за врат, али је он извукао руку и потегао нож из чизме на мене. У покушају да га истргнем, нож се у међусобном рвању забио у његов стомак. Од силе и налета адреналина мишићи су му се грчили, крв је шикнула а он је држећи се за трбух пао на под. Настојао сам да му помогнем, али било је касно.

Истрчао сам да обавестим колеге, али су људи видевши ме крвавог и не схватајући шта се дешава, опколили. У гомили која је брзо расла, било је и познатих лица. Подаље сам видео да мала скупља исцепану блузу на грудима и јеца у загрљају, мени непознате жене.

„Шта се дешава?“ – питали су.

„Покушао је да силује дете. Пустите ме да прођем. Не идите у тоалет.“ Нису ме слушали.

„Па то је луди Толе!“ викали су „Он није у стању ни мрава да згази. Откуд сада ово.“

„Ма, шта вам је људи ?? Погледајте малу. Знате ме, ја сам Срђан, милиционер. Не ометајте ме у вршењу дужности. Ако хоћете да будете корисни, зовите лекара.“

Махнуо сам руком: „Дођи, кћери, не стиди се, реци!“

Девојчица је још јаче заплакала.

„Шта је теби човече, коме да каже кад је глувонема. Овде нешто смрди. Да ниси ти тај злотвор, па још и дигао руку на несрећног Толета. Упропасти ми дете.“ – хистерично завапи жена.

За светину је то било довољно да се обруши на мене као кобац на пиле. Даље, знате. Ви сте ме спасили линча, а ја девојчицу од силовања. Желим да верујем, да би сви људи реаговали као ја, али можда грешим?! То је била моја људска дужност. Ја сам милиционер и то је хлеб од кога живим.“ – завршио је свој исказ несрећни Срђан.

Истражни поступак и притвор, сведоци, кратак судски поступак и његово ослобађање. Ипак, штета је била начињена. Љага се није могла

спрати. Претходно добро је брзо пало у заборав. Лакше је људима да верују у зло. Најпре су му дали решење за послове бирократске природе у станици, а онда решење о престанку радног односа.

Скоро преко ноћи је изменио лик, почео да побољева, да се увлачи у себе, да муца и пије. Жена више није хтела да се носи са теретом неотклоњених сумњи и Срђановим падом. Напустила га је и одвела му Цецу, кћер, која је била приближних година као и нападнута Биљана.

Отселио се и он из Ј. Безуспешно је покушавао да нешто отпочне, али мирис пропасти свуда га је пратио. Трулеж му је појела душу.

„Добар и Будала, браћа рођена“, нажврљао је на кафанској салвети у пијаној измаглици. Злохудници једва дочекаше да га покрсте. Тако је рођена Будала.

НИКОЛА

Не отварам очи. Осећам нежни стисак руке и тихи шапат:

„Мајко, мајко! Врати се, мораш. Милош те чека. Молим те!“

Купам се у мору светла и неописивог блаженства. Не желим да отворим очи, али нешто јачи стисак руке ме опомиње и нестаје. Не видим лик, али знам. Стресам се, отварам очи, вриштећи у себи:

„Никола, Никола!“

Моје очи се сударају са паром небеско плавих језерцета. Женска прилика у белом ми напијава жилу куцавицу и мери пулс.

„Добро је. Најважније је да сте се пробудили, остало ћемо лакше. Осећате ли бол? Сада ћемо...“

Жубор речи тече мимо мене, све док ме не трже питање.

„Ко је Никола?“

Гледам је, у ушима ми зуји док покушавам да истиснем глас кроз суво грло, што она примећује.

„Не напрежите се. Други пут ћемо о томе.“

„Воде. Воде, молим.“ – успем да проиштим. Пијем два гутљаја.

„Вратићу се брзо“, тихо збори смирена докторка хитајући ка излазу.

„Ако Вам је нешто потребно, притисните ово црвено дугме.“

„Станите! Вратите се!“ трза ме боја сопственог гласа.

„Никола је мој син. Моје чедо...“

„Звали сте га, зато сам Вас то и питала“, прекиде ме докторка. „Сестра ће Вам донети терапију, а ви се опустите и смирите.“

Окрећем главу на другу страну, примећујући да се тмурно јесење јутро прикрада у болничку собу. Чујем злослутно грактање врана, које покушавају да надјачају градску вреву. Стискам очи, призивајући успомене да ме понесу ка Николи.

А он — моја беба, од првог плача најавио је своју нарочитост. Родила сам га лако, на задњем седишту аутомобила, једног значајног дана у години. На сву срећу, угледао је свет румен, живахан и напредан. У породицишту, на првом подоју, лежао је умотан попут кифле и гледао ме погледом одраслог човека, а не новорођенчета. Заробио ми је срце у првој секунди свог живота, не напуштајући га никада.

Како је време пролазило, ја сам добијала одлике посесивне мајке лавице, која не пристаје да се било ко приближи њеном лавићу, а он у благо, нежно детенце. Боже, како сам уживала у сваком тренутку његовог одрастања! Облачила сам га у одећу веселих боја, спремала најмаштовитије колаче и торте, угађала му у свему. Остали чланови породице, тата, баке, деке и тетке, били су позадински играчи, који су се гурали у тај круг опсесивне љубави.

Разликовао се од остале деце по вечито разливеном осмеху и бисерној сузи у углу зеленог ока. Висила је као сазрела трешња на грани која се вага да ли да сама отпадне или да чека да буде убрана. Та огромна емотивност и топлина привлачила је буљке малишана у наш дом. Несебично им је даривао кликере, играчке, бомбоне, започињао игру, а онда се повлачио у себе и свој свет. Не сећам се да је икада учествовао у неком фичиком разрачунавању. Грозио се насиља.

Са Николицом сам пролазила кроз водопаде благости која није личила на неку уњкаву мелодрамску љубав, припремајући се за школске дане, пуна наде и очекивања. Изронио је причљивко, постао је неко на кога сви рачунају, савршен друг, неко ко има природан, урођен смисао да руши предрасуде и баријере.

Свлак дечије невиности у кожу адолесценције прошли смо безболно. Женски хормони су плесали победнички плес. Коврцава смеђа коса, румен божура у образима и вишњице на уснама, давале су му ванредно привлачан изглед, а ћуд анђела, шарм и крхкост, додатни магнетизам за девојачка срца. У породичном окружењу није волео да се поверава за коју девојчицу откључава врата своје душе, али је зато нашироко распредао о чарима пецања и бициклизма. Млађег брата је обожавао и штитио осећајући сву одговорност и важност старијег.

Стасавали смо скупа, падали и устајали, радовали се и туговали. Све то време ми се чинило да треба журити, да ми нешто суштински цури, нестаје. Када је он био у питању, осећала сам сталну стрепњу и напетост. Мајчински инстинкт ме није преварио.

Почетком првог полугодишта четвртог разреда средње школе, најпре се Никола пожалио на лаке главобоље и исцрпљеност, што је већина тумачила као премор. Лаке главобоље су прерасле у тешке, а повраћање и дупле слике су употпуниле клиничку слику најтеже болести.

Отворило се ново поглавље у књизи наших живота. Обијали смо прагове разних здравствених установа у којима смо сретали људе сенке, што смо и ми сами били. Радикална операција није долазила у обзир, сем помагала, која би држала хелије убице на узди. Пристали смо, као што смо пристали на сесије зрачне терапије које су тако тешко пале мом цвету.

Била сам уз њега, бодрила га, крила невидљиве сузе, смејала се и када ми се не смеје, и молила се. Молила за излечење и спасење. Сећам се да сам тих дана изаткала са њим још чвршћу и гушћу мрежу, скоро телепатских веза, кроз привид другарства. Причали смо очима и срцем. Он је био моје огледало. И успели смо!

Славобитно, уз краљевски испраћај медицинског особља, које је Никола у међувремену освојио, и бројна упутства и упозорења везана за будући живот. Тада сам одлучила да окачим празан рам за слику, изнад кревета и да сваки нови дан у њега сместим. Мој цвет је покидао неколико латица, али је постао још мириснији, још живописнији и лепши. Просто је бљештао.

Успешно завршава средњу школу и доноси диплому која ми се учинила сићушна у односу на диплому храбрости у борби која се зове живот. А он, мој Никола, убацио је мењач активности у четврту брзину, желећи да му ништа не промакне, да свуда стигне, да се свима нађе. Није ми промакла сенка туге испод дугих трепавица.

„Зашто?“ питала сам га.

„Знаш ти. Растанак је само привремен, ми смо у пролазу“, и одјурio је у нове авантуре.

Следила сам се од тих речи, подсвесно осећајући да се поклапа са мојим потајним слутњама и сновиђењима о којима нисам желела свесно да размишљам. Журила сам да га волим. Боже, смиљуј се, мене грешну казни, њега ми сачувај, молила сам се тих дана пред сваком иконом, у свим околним црквама и манастирима.

Наизглед нормалан живот и мир се вратио у нашу кућу. Ваздух олакшања је прострујао, чинећи да се опустимо. Поново сам постала супруга и кћер, рођака и пријатељица, а не само мајка. Трудила сам се да надокнадим пропуштено, ублажим грижу савести, сећајући се да имам још једног сина. Опет смо мерили будућност на деценије.

Никада веселију и већу рођенданску журку Никола није приредио него те године. Кућа се тресла од музике и младалачког смеха који је и нас увукао у вртлог необуздане забаве. Ближили су се празници и река среће

нас је понела до ушћа. Радовала сам се некако у грчу, ако је то уопште радост. Чекала сам, гурајући слутњу, бивајући кивна што не знам да уживам у новој шанси.

Гледала сам га, упијала, миловала погледом, ломила се у себи како да сервирам мајчинску љубав на тањиру и покажем му да живим за њега. Грешница! Девет дана, само девет дана је прошло. Црна птица је долетела и својим кљуном ми ишчупала срце. Страшна вест о ..., и сада не могу да изговорим ту реч у мислима. У аутомобилу се родио, од аутомобила и страдао. Николино срце је куцало тридесет шест сати после тога, тридесет шест сати сам га гледала, желела немогуће и молила Бога да ми подари снагу да издржим надљудску душевну бол.

Ја, његова мајка, за њега сам умела најбоље, говорио је, дала сам му све, могла све, али једно нисам могла – да га сачувам! Ја, грешница, молила сам Свевишњег за Николино здравље, и Он му га је делимично вратио, молила сам за спасење и спасао га је – од њега самог. Сигурна сам у то!

Опростила сам се са њим на достојанствен начин, једног значајног дана, припремивши све сама. Размишљала сам, ако сам могла да га родим и подижем деветнаест година, морам, имам снаге да га предам анђелима у наручје, и још тешим остале неутешне. Осећала сам на себи сажаљиве погледе људи који су се чудили мојој прибраности, вероватно мислећи да сам полудела од бола.

Пет година је прошло од тада. Како? Живела сам у свом зачараном кругу гробља и цркве. Ту сам настављала да причам неиспричане приче мом Николи, ту сам плакала, гледала његове слике, палила свеће, садила цвеће, чупала траву. Николина соба је спремно чекала Николу да се врати са далеког путовања. Призивала сам црну авет, искључила породицу, одбијала терапију и храну, кљукајући се духовном инфузијом бола.

Опомиње ме мој Никола и гура назад у живот, где ми је и место. Скида са мог лица маску гордости, чупа себичлук из душе, уверава ме да се неће постидети када ме види крај себе у Небеском царству. Такав је мој син, мој анђео, мој понос, мој Никола.

Вратила сам се коначно кући, знам то. Решила сам да наставим живот по овоземаљском шару. Две блажене сузе издајице, скотрљале су се низ мој образ на белину болничког јастука.

Дејан Бундало

ЋУТИМ

Ћутим и склањам се од свих
Ћутим док пишем овај стих
Ћутим а имам шта да кажем
Ћутим кад не уем да слажем
Ћутим јер ме сви нервирају
Ћутим док други речи не бирају
Ћутим и немам проблема са тим
Ћутим јер да причам немам са ким
Ћутим јер хоћу нешто да чујем
Ћутим док мислима путујем
Ћутим и своју тишину ником не дам
Ћутим, слушама и околo гледам
Ћутим јер ето, ништа не знам
Ћутим јер ми је језик везан
Ћутим а опсовао бих сочно
Ћутим одлучно и дугорочно
Ћутим, као по добром старом обичају
Ћутим... други нека причају.

ГАЗЕ НАШЕ ЖИВОТЕ

Живиш да би био нечији грех
Узалудан је сваки
твој корак, мисао и осмех
И не слугиш колико је крај тужан
Страдаћеш, ни крив ни дужан
Скоро сваког дана гледаш све то
Неко ће у трену угасити светло
Истина је да живот нема цену...
И нема кад тек тако нестане у трену
А ако ниси неки „татин син“
Ових ти је дана живот посебно јефтин

Без пуно блама и срамоте
Сваког дана газе наше животе
Уз музику, у пуној брзини
Сахраниће те на првој кривини

ЛАЖОВИ НЕ ВЕРУЈУ НИКОМЕ

Они лажу и док ћуте
Своје право лице вешто крију
У свакој истини нову лаж слуте
Затим је својим лажима обавију
Слагаће те кад се најмање надаш
Гледаће те тад у очи право
После ћеш таквима морати да се правдаш
Зашто си их истином отровао
Можеш да их кудиш и да их грдиш
Не помаже псовка нити једна
Чак и ако сасвим супротно тврдиш
Живеће и даље њихова лаж бедна
Лагаће те без имало срама
Искористиће сваку добру прилику
Само једна реч одабрана
Искривиће ти о целом свету слику
Правиће те лудим из чисте досаде
Некада из пуке љубоморе
Своје лажи свуда вешто посаде
Док само неистине изнова говоре
Крашће твоје мисли и идеје
Лагаће себе да су као и ти
И нећеш више знати та истина где је
Од тебе ће је тако вечно сакрити
Не дај зато никад да те сломе јер...
Лажови не верују никоме!

СТИД

Необјашњива повученост, помешана страхом и несигурношћу... Као оловна кугла везана за ногу неког заробљеника, ограничава нашу слободу, спутава наше мисли, оставља жеље и неизговорене речи да труну у мраку... Погнуте главе, предајемо јој се у жељи да нас спаси казне која се зове живот...

ВРЕМЕ

Пролази тако брзо и нечујно кад нам је лепо. Као да је нама забрањено да исувише времена проводимо у радости и смеху па оно брже боље дане претвори у сате, сате у минуте, минуте у секунде, па све то стрпа у један трен, да би најзад тај исти трен претворило у некакву мутну слику која нам остаје урезана негде у меморији, остављена да скупља прашину и потхрањује мрак наше подсвести. Каткад, те слике нам се врате пред очима, бојажљиво и тихо, пролете чисто из досаде, онако пред спавање или још боље, у сновима. Навикнуте на мрак и тишину, плаше се буке и дневне светлости па тако за час нестану и побегну назад у заборав.

Са друге стране, када нам је тешко, када желимо да једноставно зажмуримо и потерамо време напред, оно намерно успори. Секундара на са-ту тада постане гласнија, желећи вероватно да нам дочара колико све споро пролази, да немамо где да побегнемо и да ћемо се добро начекати. Тада људи из своје немоћи почињу да броје преостале минуте, па тако да би им било лакше, наглас потцењују време: „*Још само... минута/гана/месеци.*“ Време тако убија нашу жељу за вечношћу, чинећи нас неспособним да проживимо сваки трен наших живота на прави начин. Док бројимо преостало време и чекамо немоћни смо и невољни да било шта сами урадимо. Зато не смемо пустити време да тако олако прође поред нас, остављајући нас уморним и старим. Истина, оно је јаче од нас, не можемо га стићи и зауставити, али нека баш због тога свима буде лакше да сваки трен на овом свету схвате као највећи и највреднији могући дар Неба, дар који нас никако не ограничава и спутава већ нам даје слободу да тих неколико деценија, које су нам дате да их потрошимо овде на Земљи, проведемо онако како сами замишљамо и желимо, без било какве помоћи са стране, сами и слободни.

Јанко М. Левнаић

„Трава од девет мракова“, Лексикон вила и њиховог окружења

И БИСТРЕ И ЛЕПЕ

ВИЛЕ су, вероватно, наша најпознатија и најпопуларнија митска бића. Нема чељадета да за њих чуло није. Оне су неопућиви део народа, украс историје, опште добро, прасвојина српска, односно словенска. Нодило вели: „Ваљда су Срби, међу Словенима, најпоузданији чувари пучких остатака старе вјере!“ Прокопије у делу *De bello gothico*, још око 550. године бележи да су Словени знали и ценили нимфе, то је само грчко име за српске виле.

Тај писани траг, с петнаестовековном патином, ипак је недуг. Сви који су краће или дуже боравили у јединствено лепој, опојној атмосфери народних песама и приповедака, а таквих је множина, знају да је њихово исходиште много, много старије.

Неки се и данас куну да су их ненадано срели и рођеним очима видели. Понајвише их маме и траже песници, који од њих ишту надахнуће и помоћ у стварању.

Виле живе, ту и тамо. Чак и под земљом. Око нас их још има, но су у овом, новом, технички неравноправном времену теже видљиве одрођеној и отуђеној души човековој. Ипак, отворите очи, послушните, било где и било кад, њихови станови, сабиралишта, дворови, места за игру и песму могу бити свуда: у небеској висини, на звездама, облацима и ветровима, у долинама и равницама, у бистрим рекама, дубоким морима и разјапљеној земљиној нутрини. Богат избор народног стваралаштва који илуструје виле, упозорава нас да су се, канда, бар у једном тренутку, и по људским кућама знале јављати. Отуда, ваљда, онај наук да се ноћу девојкама не ваља огледати јер ће им виле лепоту однети.

Опрезно и стрпљиво онда с њима, од људи су бистрије и паметније бар десет пута. И прилагођивије! Ново станиште, могло би им лако бити баш на интернету.

Притом и виле, које по вољи дуго живе, нису бесмртне. Народне песме забележиле су неколико судњих часова виле. „То изусту вила племенита, /То изусту, а душу испусту /И умрије вила изненада!“

По ономе како виле изгледају, у хришћанској представи света најприближнија им је слика анђела. Свакако са доста разлика али и заједни-

чких атрибута. Дакле анђели су добра бића небеског порекла у свему слична одабраним људима и вилама: голи су или оденути у танке беле кошуље које им низ тело падају, имају крила, лепота им је неизмерна, умиљатог су гласа, предивно певају, вечито су млади, обичним грешницима невидљиви, иако им (као и виле) понекад овце чувају.

Чак по једном веровању имају и порекло од деце која су пила воду са извора на коме се купала Богородица, те их је Бог благословио и подарио им ово обличје. Посебно се старају о деци.

Тешко је схватити њихову праву природу. Њихово размишљање, њихова логика, је другачија од људске. Отуда за човека непредвидивост и неразумевање. Јер, оне упркос свему свесно чине то што раде, а не из глупости или охолости. Зато их људи често не разумеју па кажу да су пакосне и ђудљиве, увредљиве и зловољне, лукаве, преварне, самовољне, јогунасте и обесне, благотворне али и кобне, пуне врлина и мана.

Виле све знају! Не каже узалуд Вук у своме Рјечнику да „дјете које се роди у кошуљици, зове се видовито, и такови после човек или жена иде са вилама и зна више него други људи!“ Поседују чудесне тајне и волшебничке моћи.

Без вила би свагдањи српски живот био досаднији и сиромашнији, а бајословље незамисливо.

МОЛБА ПО БОГУ

КО набаса на вилиште па га не препозна и у њега ступи често се разболи и љуто настрада. Онда помоћ, хтео не хтео, иште од чуварице тајни народних басама. Она пак помаже како зна и уме. Често успешно. На који начин?

Најчешће се молбом обраћа вилама да је посестриме.

Посебно кад је нужда натера, кад сагледа у њима узрочника невоље, а зна да су силније и јаче од њених бајања. Жели да их умилостиви, да се сажале на болесника, њеног пацијента. Оправдава га да је слеп, глув или глуп и да је из незнања изазвао гнев њихов.

Оставља им украј боравишта, понуде: вечеру од пресног хлеба, вино и мед. Овако их моли:

„О, чујете л’ друге, лепше од мене, /Ја се вама молим по Богу: /Ако си стара, богом мајко, /Ако си средолика, богом сестро, /Ако си млада, богом ћерко, /Ако си мушко, богом сине, /Да слегнете до мене доле, /Да ову моју сиротињску вечеру повечерате.“

Некад се и овако чини. При самом смирају сунца, болесник изађе пред кућу, опремљен печеном главицом белог лука те тражи да ма где ватру угледа. Кад је спази каже:

„Онде ватра гори, /Онде вила сина жени /И зове мене на свадбу, /Ја не могу да идем, /Него шаљем грозницу /И лукову главицу.“

Ако бајалица сумња ко заправо има власт над леченом болешћу обраћа се вештицама, вилама и ветровима заједно:

„Устај! Авај! Вештице, виле и ветрови! Дошли сте да Милану поједете срце и главу. Али је код њега Дона бајалица, која вас шаље у гору лист да пребројите, у море песак да премерите, у свет путове да пребројите. И кад се вратите не можете му ништа учинити. Дона бајалица је душом одувала, руком одмахала и травом растурила. На Милана живот и здравље!“

Занимљиво је да некоје бајалице за обраћање вилама користе одречит говор:

„О вило, невило! /Пошаљи ми сито несито /По дјетету недјетету.“ Јутарњи поздрав мењају са вечерњим и обрнуто. И још штошта, и још којешта раде што заинтересовани читалац може наћи у специјализованим књигама и још живој пракси издања.

Ко набаса на вилиште па га препозна, ради своје заштите, треба да плуне у њега, а ко код бајалице крене мора знати да се њој не иде празних руку.

МЕЛЕМ ОД СТАРОСТИ

БЕЛИ лук, спада у најуниверзалније лекове и зато у свакој српској башти расте. Лек је од мађија и враџбина и многих болести. Однос који има са човеком дефинисан је аксиомом: „Чувај ти мене од нокта, а ја ћу тебе од ока, урока и свакога зла!“

Сав бели свет зна да је лук бели један од основних животних еликсира, али су, ето, човеку, баш виле препрека да дуговечност по жељи оствари. Много пре генетског инжењеринга мудри народ је тајну познао: семе саранска – белог лука.

То је мелем од старости. Невоља је што га нико не може видети, акмолити наћи. Виле су спретније и паметније од људи и само га за себе чувају.

Знају виле ову чаролију од давнина, те им је семе вазда на трпези. Неки који их познају, претпостављају да је зелене боје, јер је, веле, све што једу зелено.

Дакле захваљујући белом луку, виле живе по вољи. Док једу семе. Кад им живот дојади једноставно га престану узимати и лако се од овог света опросте.

ВРАТА ОД ЗЛАТА

КАД вила узме град градити, то је стати па гледати. Ако то још чини каква добра, бела вила облакиња, која је вазда негде између неба и земље, призор мора бити величанствен. Чардак ни на небу ни на земљи. Само, какав чардак! На све стране блеште и сијају ждраком сунчевом и месечевом обасјани бели вез небески, злато жежено, бисер чаробни, скерлет, свила и гајтани. Миришу ковиље и босиље.

Ево зато неколико песама:

„Град градила бијела вила /Ни на небу ни на земљи, /Но на грану од облака; /На град гради троја врата: /Једна врата сва од злата, /Друга врата од бисера, /Трећа врата од скерлета. /Што су врата сува злата, /На њих вила сина жени; /Што су врата од бисера, /На њих вила кћер удава; /Што су врата од скерлета, /На њих вила сама сједи, /Сама сједи, погледује, /Ће се муња с громом игра, /Мила сестра са два брата, /А невеста с два ђеве-ра;“

„Град градила бијела вила /Ни на небу ни на земљи, /Облацима на састанке. /На том граду троја врата: /Једна врата сва од злата, /Друга врата полузлатна, /Трећа врата сва од скерлета. /Која врата сва од злата, /На њи вила свилу преде; /Која врата од скерлета, /На њи вила гајтан плете.“

„Град градила бијела вила, /На облаку, на размаку, /Троја врата саградила: /Једна врата бијела платна; /Друга врата од скерлета; /Трећа врата сува злата. /Ће су врата бијела платна, /Онђе вила ћер удаје; /Ће су врата од скерлета, /Онђе вила сина жени; /Ће су врата сува злата, /Онђе вила сама шеће. /Она гледи кроз ковиље, /Кроз ковиље на босиље, /Кроз босиље на сватове. /У сватови младо момче, /На њему је тан кошуља /И сунчана и мјесечна, /Звијездама је извежена. /Питала га бијела вила: /Оклен теби тан кошуља /И сунчана и мјесечна, /И звијездами извежена? /Не будали бијела вило! /Мајка прела за јакости; /Снаје ткале за младости; /А сестрице училе се вести.“

„Бијела вила, бијела вила град градила /Троја врата, троја врата саградила /Једна врата, једна врата откуд сунце /Друга врата, друга врата од севера /Трећа врата, трећа врата од запада /Што су врата откуд сунце /Ту ми стоји васкрсење /Што су врата од севера /Ту ми стоји погребљење /Што су врата од запада /Ту ми стоји бијела вила /Бијела вила сузе рони

/Сузе рони сина жени /Скочи коло да скочимо /Да видимо ко не може /Који падне – тај ће умрети.“

Дакле, тај по свему особени, блештаво лепи небески град боје снега или млека, све песме слично описују. Видан је и светао, умивен и опран, чедан и чист. Неизоставно има троја врата.

Можда то следећи стихови, који се, свакако, на овај вилин труд односе, објашњавају. „У њем седи Вишњи Боже, /Он ми гледа на три стране, /На три стране у три света, /На небеског, поднебеског /И на оног под земљицом.“ Може се десити да идући за вилом стигнемо до бога Триглава!

Ипак, уз овај град, у песмама је увек насликан нестваран, фантастичан и мистичан залазак сунца којим вила царује и управља.

У њему жени златно сунце, синка свога или удаје кћи бисеру, вечерњу звезду. Све је окружено нестварним „скерлетним“ светлом које извире негде из средишта где се муња и гром играју.

ЗМАЈ ЧУВА БЛАГО

СКРИТО или закопано благо код Срба најчешће чувају змија, змај или неки други демон. Међутим, у многим вилинским приповеткама лепо се казује да и виле, посебно оне што живе на планинама и у пећинама, каткад, на својим стаништима чине то исто. На уму треба имати, да је благо о коме причају, посебно важно за људе – за виле не толико.

Оне не вреднују новцем, златом и драгим каменом, мада их се потпуно не одричу. Другачија су им мерила, чаробна и тајна, мудра и божанска. Кад је обично благо у питању, често су дарежљиве и према човеку широке руке. Јасно се вели, кад би људи знали где је и колико је, и како му се приступа, многе би царевине заратиле. Зато га добро пазе, деле и показују само на кашичицу, не хотећи да њиме утуле сиротињу народа, већ тек појединца.

С обзиром на порекло и карактер, вилинско благо је тајна небеским писмом исписана и тешко нишчим и смртним људима доступна. Који су овим писменима колико–толико вични, пророчким и видовитим снови-ма обдарени, спомињу, кад се о томе збори, песму, игру, немушти језик, чудотворно и магично биље, божанску љубав и посебно подвлаче муњу и стрелицу, небеске кључе и још неку велику тајну над тајнама.

СЈАЈНЕ КАО СУНЦЕ

Бродарице су крупне и божанствено лепе, једино су у лицу блеђе него ине. Сјајне као сунце, расплетених коса низ плећа пуштених, голе као од мајке рођене, овенчане зеленилом и цвећем, само су кошуљом провидном и тананом огрнуте, те се босоноге шећу. Чуvariце су вода, посебно брзих, планинских, па им власи необично светлуцају. У њима се могу наћи крљушти рибе. У глави имају и длаку чудновату.

Нарав им је незгодна, зле су, злобне и посебно осветољубиве. Најрадије гледају да се ко мучи као змија на трну. Готово сваку услугу наплаћују.

На све се стране налазе. И у рекама и у морима. Свуд где плове лађе и галије. Чувају места где се преко воде прелази, мостове и плићак, ловишта риба, појила за стоку, места згодна за прање веша или за градњу воденице. Чак и ваздухом броде. Најчешћи збор им је украј хладних планинских вода.

По мраку се купају на изворима, рекама или језерима, или испред њих на пољу „танце изводе“. При јасној месечини каткад се спази да се из узбуркане и пенушаве воде дижу. Тад не дају људима певати, пити воде или прећи преко реке. „У горици ладне воде има, /Ал је на њој вила бродаркиња /Код које је бродарина скупа.“

Ко у том часу има несрећу да им се примакне макар био у чамцу или броду, „јаох човјеку и броду: потонуће без трага“. У најмању руку наплатиће тешку бродарину. „Стан јуначе, плати бродарину!“ Раниће га, затровати, везати или какве друге јаде задати. Наплатиће коришћење воде и из језера и из бунара. Ометаће градњу на таквим местима. Каткад, али врло ретко, и учинити хоће: „Возар беше госпођа девојка, /Све сватове на венцу превезе, /Младужењу на струк рузмарина.“

За дана сунчане зраке хватају, упредају и везу по ђерђефу платно, коме су „жице од јуначких перчина“. Сањиве су и саноносне. Кад спавају, ишту тишину. По три срца у грудима носе. На трећем им гуја дрема. Ко их пробуди или воду замути – тешко њему.

Песма и игра су им надалеко чувене. Умилним гласом маме младе и красне јунаке, у реке примамљују жртве. Опијају их музиком и наводе да упадну у понор из кога се нико извукао није. Памти се да је од бродарица хтео погинути и сам Марко Краљевић.

Од њих се може спасти онај који одврати коњу од копита савијене клинцe. На те клинцe ће се замрсити вилине косе, па ће је извући. После му је на вољу.

Не сме се пити од воде у којој су оне чедо окупале. Та вода је затрована, може се десити да се од ње чељаде тешко разболи или умре. Стога на-

род пусти води рачуна и добро памти на којим изворима и вировима се скупљају и такојим местима већ од првог сумрака не прилази за лек, а камоли да жеђ утоли.

Ако би се ко купао у води од вила што се непрекидно и дан и ноћ купају, или у оној што су је решетом просејале, могао би се опет излечити од многије болести. Остао би здрав довека или бар престао да носи терет да је слеп, глуп или хром. Међу људима је, нажалост, мало онијех који купачице разликују, много, много мање од оних што по отрову гљиве разлучују.

Некоји кажу да на Ивањдан на води друкчије изводе танце, па да је благо ономе који их у тај час спази и у њино коло уније. Такав ће се усрећити – подмладиће се као змај што се подмлађује, свлак свој полажући.

ЈЕЗЕРО ИСУШИЛИ

СРПСКА брука и дика, Краљевићу Марко, тутњао је, скитао и лутао читав свој век. Можда и два или три живота. Ишао је тако из боја у бој, упадао из невоље у невољу. Често је живео под вилиним крилом. Некад су му виле у помоћи биле, али некад, Бога ми, и љути непријатељи.

Путујући непрестано, уз остале муке, жеђ га је голема знала спадаати, да су му се уста сушила и памет мутила. Једном згодом чак је био решен да закоље себе или Шарца и да се крви напије. Тада му је соко, отмена птица планинска, коме се у невољи Марко више пута при руци налазио, показао где је вода скрита. „Ти не кољи себе ни Шарина, /Већ напријед поћерај Шарина, /Ти ћеш наћи студену водицу, /Под јеликом зелено језеро, /Код језера нагоркињу вилу, /Нагоркињу вилу брдарицу, /Која воду и језеро чува, /Око воде четири капије, /Све капије од камена суха, /Троја врата вазда затворена, /А четврта вазда отворена, /Ал’ се ником напојит’ не даде /Већ узима љуту бардарину /Ко с напије воде из језера!“

Другом приликом Марко је тражио воду по гори Руменлији да себе и Шарца напоји и проклињао безводну планину. Онда му се она јавила да је не куне. Вели, имала је седамдесет и седам кладенаца, али „Скупила ги вила самовила, /Заградила сас девет дуvara, /Затворила сас девет катанаца. /Који пије главу му узима /А од коња копите узима.“

Трећи пут, посестрима вила, која га је као тиха и невиделна сенка непрестано пратила, приметила је жеђ његову и испричала му где може воде да се напије, али знајући му ћуд, и опоменула га како то да чини.

„Хајде гором у напреда, /У гори је зелено језеро, /Онде ћеш се хладне воде напит, /Ал се чувај замутит језеро; /На њем спава бродарица вила,

/...Сан заспала у јелаху густу, /Табане јој водица умива, /А лишћице хлатком је наткрива. /Острвце јој по језеру плови, /Зло јунаку који је пробуди, /И који јој замути језерце, /Јер узима тешку бродарину.“

Једном ће Марко пронаћи вилине дворе, у њима се вила „богме, не згодила“, врата и катанци беху отворени, па ће се обојица пити. Други пут су опрезни, „Марко пије, Шарац стражу чува, /Шарац пије, Марко стражу чува!“ Некад попију толико да језеро за два педља осекне. Или Марко у инат нагна Шарца у језеро и воду замути, па бахатошћу пробуди бродарицу и расрди је грдно.

На сву срећу, Марко обично у борби има помагача, Шарца, другу вилу, или виле посестрима.

Ако га самовила гађа са три лаке стреле, лако ће их дланом дочекати и сабљу потегнути. А ако јој зло буде у очима, Марко ће је прво молити: „Немој, вило, мене погубити, /Ја ћу тебе за сестру примити, /А ти мене за брата примај!“ Ако га одбије, „Да сам, Марко, браћу примала, /Ја би пуно гору напунила.“

Посегнуће за другим лукавством: „Поглеј, вило, поглеј у планину, /Куде играв твоји побратими.“ Само тренутак вилине непажње биће му довољан да је дохвати. Залуд ће тада она молити: „Немој, Марко, мене погубити, /Ја ћу тебе за брата примити, /А ти мене за сестру примај.“

Тада ће Марко бити неумољив, вилинске нарави, „Он потрже сабљу димискију, па пресече вилу самовилу...”

ДИЖУ ИЗ МРТВИХ

ВИЛЕ су зналци и прваци медицинске вештине. Изумитељице лекова. Справљају разноврсне мелеме за сијасет болести и видање рана јуначкијех. („Дај ти биље ономе јунаку.“) Лекарице и видарице, неуморне, наук овај велики и умеће добро крију. Само одабраним људима хоће лекарско знање поверити и пренети. Тада су учитељице вештине.

Умеју чак, зарад тога, украсти дете или какво друго чељаде, стрпати га у своја кола, на небо одвести, на некакво брдо Аршањ или где другде, тамо га излечити и научити како да вида народ, бере лековите траве, откопава цркве разорене, проналази и чисти воде живе.

Једно дете са оваквим искуством провело је по повратку кући три године у кревету без јела и пића (ваљда су га виле ноћу обилазиле и двориле). Друго су научиле да вида очи које би оне раније извадиле.

Најплеменитије видарице посебно су веште у лечењу тешких рана задобијених у бојевима. „Дај ме пуштај у планину живу, /Да наберем по Мирочу биља, /Да залечим ране на јунаку...” преклиње вила Марка Кра-

љевића, братими га Богом и св. Јованом, да загаси ране војводи Милошу. „До зелене траве доскочила, /Пак сабира траве свакојаке, /Рањенике што вида јунаке.”

Неспорно је да најчешће лече биљним лековима, али не увек. Зато је, тешко, али и могуће виле видарице раздвојити од биљарица. Имају мелема и са других страна. Знају да користе и кости људске. Посебно једну саставну, иначе отровну, која је смртоносна да се човек на њу убоде. Врло, врло често видају чудотворном водом. Чак је и чобанима у тиквицу сипају да је уза се носе и лече ког треба.

Водом су, тако, излечиле будимску краљицу од неплодности. Посебно је користе за видање вида и очију. Кад се Јован–бег оженио слепом девојком „вила цури очи повратила“. Исто тако царевићу Јовану којег је мајка ослепила, па онда будимском краљу и Рељи Бошњанину итд.

Понекад лече и молитвом.

У овом часном послу каткад имају и помагаче. „Мало стало за дуго не било, /Док ето ти из дувара гује, /Гуја носи траве свакојаке; /Ал ето ти из облака виле, /И ето ти из горе курјака: /Вуче Вуку ране зализује, /А гуја му траве доносаше, /Вила Вуку траве привијаше.“

Кад им је воља дижу људе из мртвих.

Међутим, не лече увек из љубави. Некад их јунаци силом нагоне. Некад наплаћују видарину и то, Бога ми, скупо. Некаквој младој су понудиле да јој врате вид у замену за младожењу, а Јован–бегу који имаше седамнаест рана „Седам рана од седам сабаља, /Друго седам од уједа љута, /А три ране од три цефердара, /Кроз њих му се виде цигерице“, тражиле су баш много: „Милог бабе благо небројено, /Миле браће коње нејахане, /Старој мајци руку из рамена, /Милој секи русе плетенице, /Милој љуби огру са грлашца.“ Петру Латину су нудиле лек у откуп: „Дај ти мени крила и окрила, /Ја ћу теби вилинскога биља /Које биље сваку рану вида.“

Можда управо због тога вила није коначан исцелитељ. Нити је сама собом вечни видалац. Иако је ненадмашни утешитељ и познавалац рана од видања, иако лечи боље но икакав доктор, може то своје знање изгубити. „Но му тада вила говорила: /Некада сам видарица била, /Ја бих твога брата извидала.“ Кад и зашто то знање губи не знамо.

Знамо само толико, ко је био с вилама – траве од љекарије познаје.

„Трава од девет мракова“, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/Горњи Милановац &Context/ Ваљево, 2008.

ДРАГАН ЖУРЖЕВИЋ

УЖУРБАН КОМШИЈА

Малено село у Банату, одисало је мирноћом, готово у свим годишњим добрима а највише за летњих месеци. Мештани су просто уживали у спокојству које је пружао њихов завичај. Права оаза мира у вреви савременог живота.

Комшије Мика и Гојко годинама су сарађивали. На селу се увек нађе неки посао: у кући, у дворишту, башти, радионици... А они, већ времешни људи, нису излазили у кафиће и остала места где се окупља млађарија, тако да су им свакодневни послови били готово сва забава.

Мика је скоро сваког дана звао на мобу а Гојко се одазивао; мајсторисали су, сређивали двориште, башту... Мика је имао одличну ракију, из прека, понекад пивце и кафицу за освежење.

Гојкова жена је негодовала због оваквог односа али навика је чинила своје.

Мика је о свему био обавештен и на неки начин сматрао себе лидером. Гојко је, сам по себи, био незаменљива публика, уз то човек вредних руку.

Једног јутра, док се Мика бријао, испијајући ракијицу по навици, Гојко се лаганим корацима упутио ка комшији и назвао:

– Помоз' Бог– и учтиво замолио: –Треба ми твоја помоћ Мико, до вечери би завршили пос'о.

Мика је овим питањем био изненађен, престао је да се брије. У једној руци је држао бријач а другом се чешкао по глави, изговарајући речи, лагано, али одлучно:

– Драге воље, комшо, али немам времена. Могу само да те посаветујем.

– Не, хвала, знам ја онда шта ми је чинити...

И тако одоше свако на своју страну.

Мика је за сваки случај стругнуо у град. Било је већ касно поподне када се трактором враћао из града. Док се приближавао својој кући, у моменту га је запахнуо мирис печења из суседног дворишта. Није одолео да не завири и установи о чему се ради. Гојко је на ражњу окретао шиљеже. Све је било спремно за укусан обед. Мика се лагано закашљао и пренуо га из замишљености.

- Е, па комшо, честитам, знаш ти шта је добро и у које време.
- Гојко се није изненадио, отпоздравио је, уз речи:
- Мислио сам да те позовем на вечеру али, ти рече да немаш времена...

САЈАМ КЊИГА

Сајам књига у Београду 2014. године донео је лепе књиге наших и страних твораца писане речи. Човек просто не зна где да погледа. Празник за очи и душу.

Време је малкице облачно и умерено топло, свеж ваздух је у таласима пристизао са оближње београдске планине Авале, са Дунава и осталих пространстава.

Код једног штанда стајала је млада, лепа девојка Милена и сама књижевница.

Тренутно није било много гужве у близини. Човек средњих година, лепо обучен али некако чудног изгледа, прегледао је књиге, очигледно незадовољан понуђеним избором литературе. Милена је то осетила, лангано је пришла и упитала могућег купца:

- Изволите господине, ако могу да помогнем?
- Да, треба ми ваша помоћ – самоуверено је одговарао – тражим књигу о магији.

– О, да – спремно је одговорила Милена – ево, изволите погледати.

Човек је прилежно погледао понуђене наслове али након кратког времена слегнуо раменима, очигледно разочаран.

– Госпођице, треба ми упутство да направим магију.

Милена је у неверици начуљила уши, но то је било то. Човек је тражио нешто неочекивано, о чему није могло ни да се помисли. Међутим, Милена је убрзо успела да се прибере.

– Господине, ви тражите књиге да направите магију? Па, имате је, заправо требало би да је имате у срцу и у души. Та магија зове се љубав. Ево, изволите књиге за упутство. Најпре песничке, јер они су највећи магови љубави: „Повратак љубави, Знаци...”

Човек је и даље стајао непомичан као кип, изненађен и забезекнут оним што је чуо. Стајао је још неколико тренутака а онда је постиђен отишао у непознатом правцу. Милена је прокоментарисала на јужно-србијанском наречју „*одуваја џа веттар*“ њега и његову црно-белу магију!

Љубисав Грујић Груја

КРЕВЕТ

У овом кревету спавамо ти и ја.
Јутром је свако чаше љубави жедан.
У кревету томе, један плус један је два
а некада је било један плус један–један!

У кревету су томе сада два јастука,
две раздвојене главе дочекују нови дан.
Некада је твој јастук била моја рука,
две спојене главе сањале исти сан!

У кревету томе звук тишине влада,
сат са зида само њу поквари.
Кревету се новом свако од нас нада,
јер смо у овоме, ми сад подстанари!

А кревет је овај некад камин био,
у њима ми горели и дане и ноћи.
Пламичак се сада сваки угасио
и потпала нова никад неће моћи!

Из кревета тога разбуди нас зора
а некад је пољубац будилник нам био.
Сви сањани снови сада су нам мора,
ни један се од њих није остварио!

ВЕРА

Од лажних ме заболела глава,
узалудно проћерданих ноћи.
Још верујем да постоји права
и да она ускоро ће доћи!

Можда нећу истину да чујем
а људи ми то искрено кажу.
Ја у праву љубав још верујем
као дете у шарену лажу!

Вера не сме године да броји
нит да оде из душе човека.
Зато, знам, да права још постоји,
ту ме негде иза угла чека!

ЈУТРО

Белину ти тела обасјала зора,
рађа се дан из ноћи страсне.
Очи непомичне од тога призора
забрањују мозгу да жеља спласне.

Јутром, на починак одлазе звезде
а руке моје још тебе пуне,
по таласима твојим још би да језде
уз музику месечеве пожутеле струне.

И док дан вреба из неког прикрајка
и воћњак жељан да замирише,
ноћ је нама постала бајка.

Ослушкујем срце да ли још куца
или никада неће да куца више.
Због страсти од које и камен пуца.

ГРЕХ (гласа)

Грешио сам много и сад ми је жао / И што нисам више и што нисам луђе. /
Јер само ће греси када будем пао / Бити само моји—све је друго туђе!

Душко Трифуновић

Живим како хоћу и баш ми се може,
путеве сам своје сам ја зацртао.

Знао сам шта радим, опрости ми Боже,
Грешио сам мно́го и сад ми је жао!

Живео сам бурно и сад не престајем,
волео сам вино, лепе жене туђе...
Једино се сада с годинама кајем
И шћо нисам више и шћо нисам луђе!

Волео сам лудости, кафане и жене
ни дан данас нисам стао нит' престао.
Знам шта ће да остане кад нестане мене:
Јер само ће зреси када будем ђао!

За мишљења других мене „уво боли“,
на лево изађе што на десно уђе.
Јер сви ће грехови што ми срце воли
Бићи само моји, све је дру́го шћуђе!

Афоризми

- Ми се лакше помиримо са судбином него са комшијом.
- Нисам гладан али ми се једе цигерица када видим ове сите.
- Да је мој деда мање волео Тита ја бих сада живео као Тито а не као мој деда.
- Са њиме се лако мани... мани... манипулише.
- Не треба нама кука и мотика, треба само ови што кукају да се ухвате за мотику!
- Фрижидер ми је баш пун–фреона!
- Неки се каче на друштвене мреже а ја морао на мрежу електродистрибуције!
- У браку ми је пукла веза. Није била крута.
- Жена може док не умре а мушкарац боље да умре кад не може више!
- Жене су уверене да се до мушке љубави долази преко стомака. Мислим да су отишле мало превисоко.
- Моја жена каже да је мој афоризам исти као и мој секс. Кратак и смешан!
- Понудила ми је тако непристојну понуду да није било пристојно да је одбијем!

- Код нас је секс економичан по закону понуде и потражње: Када ми не понуди ја јој тражим!
- Није био смак света, само је смакла гаће...
- Стартујем ја жене али изгледа боље пале на гурање!
- Код нас је већ одавно утемељено дуално образовање: Школа и улица!
- Имао сам и ја везу за једну ноћ–везали су ме и одвели на трежњење!
- Ураган који пустоши Американце зове се ИРМА а који уништава Србе –САРМА!
- Не сећам се ликова бивших љубави. Рупе су ми у памћењу!
- Сачувао сам дете у себи до данас. Још ме родитељи издржавају!
- После теста интелигенције одвели су га на полиграф: Нису веровали колико је глуп!

Сатира

ГОРЕ–ДОЛЕ

Нема ту правила ко ће горе а ко доле. Деси се спонтано, некада плански али је битно да нам је увек лепо и обоје уживамо...

После тридесет година брака, после пуно животних обавеза и активности после година прећутних несимпатија и развода у најави, моја супруга и ја смо најзад задовољни и срећни. Једва чекамо вече, ноћ, јутро...

Тада започињемо наше игарије, улазимо у наш новооткривени свет страсти и уживања, осећамо се срећно скоро као и на почетку брака. А можда смо и срећнији. Све једно нам је ко је ГОРЕ а ко ДОЛЕ. Испуњени смо обоје. И то траје годину дана и скоро свако вече. Заборавимо на време и у тим лепотама не приметимо када прође један сат, два, три... буде три ујутро, петлови се буде а ми тек тада задовољни тонемо у сан. Једино смо спречени да дуго уживамо у нашим лудостима када су деца кући. Тада заједно гледамо тв, читамо и ништа не причамо о нашим ноћним авантурама. Али и тада искористимо, макар мало, с ногу, да нас жеља мине, када деца негде мало „шмугну“. Бар ја не могу да не уђем...

У почетку је то трајало кратко, брзо, невешто... док нисмо овладали разним вештинама. Брзо смо напредовали, читали о томе као никада да „занат“ што боље научимо кад већ имамо „алат“.

И увек нам је било све једно ко ће ГОРЕ а ко ДОЛЕ. Кућа топла, раскомотимо се па удри по уживању, док не малаксамо или нам се иде у WC...

До недавно. Посвађали смо се као никада за тридесет година а свађали смо се скоро сваки дан па и недељом и празником.

Посвађали смо се када се компјутер ГОРЕ на спрату покварио па смо обоје хтели на овај ДОЛЕ у приземљу. Деца нису била кући. И боље. Такву свађу, расправу и сочности у опхођењу нису чули поодавно, бар од када имамо ФБ профиле.

Ма можда је и најбоље да се ми ипак разведемо... У најави само!

ЛЕТЊА ПРИЧА

Метеоролози јављају да је 37° степени, на дисплеју једне апотеке 38°, а друге 27° (ха ха. . што би било лепо да је то стварно како показује овај покварени термометар) а мислим да је око 40°. Дошао сам с посла. У градском аутобусу, који је донација Холандије, било је бар педесет степени и педесетак људи. Они који су питали возача са пешкиром око врата, да ли ради клима?... добили су одговор од кога им се још више подигла температура.

Стигавши кући прво сам се пресвукао само у шорц па отишао под туш.

– Хоћеш да поставим да ручаш, питала ме је моја драга.

– Ма, морам прво пола сата да одморим па ћу касније, одговорих јој.

– И ја ћу... баш сам се скувала крај шпорета... одговори ми док је лепршала неком танком летњом хаљиницом која је више откривала него покривала. Али лето је. Хтео сам да променим план, да пре и спавања и ручка дође нешто за засладу... али 37 степени је. А мислим да је око четрдесет.

Опружио сам се онако разголићен и чини ми се исте секунде и заспао. Није прошло ни пет минута сна... осетио сам како ми по телу клизи оно чега се увек „плашим“ када лети заспим го.

– О, не... Помислих у себи... само то сада не. Лагани додир су се кретали од листова ногу преко бутина до леђа, врата, лица... Окренуо сам се у страну надајући се да ћу тако успети отерати напасницу. Не... Ух... Није престајала иако сам одмахивао руком, главом... Отера ми сан, проклетих, помислих. Е, сада ћу да ти покажем кога ти провоцираш, рекох у себи.

Устао сам и повикао....

– Женооооо! Дај ону пецкалицу да убијем ову досадну муву, разбуди ме тотално.

Жена је чврсто спавала на другом треседу, чак ме није ни чула.

Лежао сам будан и чекао да се разбуди, да ручамо.

Док је напољу било око четрдесет степени, мада кажу тридесет седам.

Милијан Деспотовић

ДОБРО УМРЛО НИЈЕ

Верослава Малешевић: „Име ти остављам“

Поезија само ти знаш да „смо се према звездама“ оријентисали „осмишљавали савете оних испод земље“.³ Са поезијом смо ушли у сва искушења истине и митологије. Митологију смо разумели као истину, истина је коресподентна чињеница о стању духа. Поезија је, дакле, семантички садржај истине из дубоке промене смисла.

Митологија је скривени темељ истине и њоме, на неки начин, кроз поетичко искуство говори песникиња Верослава Малешевић⁴ у новој збирци песама „Име ти остављам“.⁵ Она је као субјекте Исаказа примила та остављена имена грчке митологије, пре свих Деметра,⁶ па њена кћи Персефона, Плутон, Хера, Хефест, Пандора, Зевс, Хипатија... Њима је песникиња придружила име српске малолетне принцезе Оливере „бисер Лазарева круне“, за којом је царица Милица „грех окајавала“.

У великом ланцу бића оно што је заувек остало отворено, то је питање: „Љубави, где си?“ А она је тамо, како каже Верослава Малешевић, где нам се „мисли сударају“, тамо где нам се, на крају крајева, „кости у камен претварају“. Велика је стиховна палета свемира љубави ове песникиње, на којој је све подређено тој светој ствари која из „грумена доброте“ прелази у емотивни „зденац мудрости“. Љубав је за нашу песникињу увек почитност, зависност и подређеност: „Кад си ту и свемир је ту сав.“ Логика и онтолошки⁷ ред у умском певању овде, окренути су бићу поистовећеном са непроменљивим идејама аналитичке геометрије љубави: Волети, само волети. „Волети и кад боли“.⁸ Треба наћи начин да се „подеру завесе сумње“.

³ Стихови Бране Петровића из „Одбране света“.

⁴ Верослава Малешевић (Београд, 1960), пише поезију, прозу и афоризме, бави се глумом и драматургијом. Објавила шест књига.

⁵ Верослава Малешевић: „Име ти остављам“, Свитац, Пожега, 2017.

⁶ Деметра је митолошка кћи Реје и Крона, богиња жита и плодности, у хомерским химнама назива се „доносиатељицом доба“.

⁷ Клаубер је уместо онтологија користио термин онтософија (о бићу као бићу у одређеном систему категорија).

⁸ Како каже Паун Петронијевић.

Када песникиња пева о светости и светлости емоција, она на најискренији начин бди „над духовним зденцем“. Овде поезија, узвратно, добија теолошки облик налазећи одговор на Пилатово питање: „Шта је истина?“ Истина је да љубав брише празнину између бића и Творца који се јавља:

*Васкрсао сам, васкрсао човек, / васкрсла је твар, / духовно тело мења тпру-
лежно, / бесмртно за смртно, / красно тiera ругобно, / вечности испуњава
љубав: /*

– Ја сам Пути, Истина и Животи.

Схватајући ту Истину песникиња прати велики „ланац бића коме Бог почетак беше“.⁹ Тај космичко–поетски поредак овде наличи једном огледу о духовном човеку светосавцу који се завршава молитвом¹⁰ и вером у трпљивост а то је „штит ума и срца“. То је вера коју „куша страдање невиних / беда туђа и своја, прелести разне“. Свети Сава је тај „божји угодник“ кога песникиња види као носиоца истине, терета и трпње наше. Он нас кроз временско суозначавање подсећа да увек има наде у спасење, кроз њега се песникиња упушта у разумевање времена и невремена верујући у „семе јеванђељско“, да ће се род српски обновити. Пројављивање, осећајност, отелотворење, подвижништво, живоносност, то су светосавски приноси „свом отачеству“ које песникиња историјски, родословно и духовно указује чињеницама које су елементи за есеје и треба је добро пратити док ову поезију казује, из ње се учи, обнавља наша духовност, пре свега.

Све ово је озбиљно поетско „нежнодарје“ сведена на „две свете речи: Бог и мајка“. Све друго, осим оног што је искључујуће, сведено је у ову духовност, где Творац јесте давалац благослова,¹¹ су означилац створитељства и материнства, једнако. Мајка је и жена, пена, земља, ваздух. Верослава је велика мајка и човек позитивне супериорности у доброти коју одашила да сви други, око ње, буду срећни у јединствености своје природе и датом месту у универзуму.

⁹ Како је записао песник Александар Поуп.

¹⁰ За Верославу Малешевић „молитва је смрт и васкрсење“, молитва је „скривени знанац мисли и милости“ али, молитва је и „огледало унутрашњег стања, провера верности Богу“.

¹¹ „Благослов“ је песма коју је Верослава посветила својој кћерки Весни која се „као чичак закачила / за ногавице трајања“. Песму „Гледам те како растеш“, посветила је другој кћерки Ани, са поруком: „Све што ти сан има рећи, важно је“, а песму „Срце“ сину Вељку у коме „види срце видрости“, коме се обраћа и стихом: „Мали – велики човече мој“.

Човек је („О, човече“) „стамен камен“ у земаљској космографији који „ваљан таласима“ времена опстаје. Он је упоредо са овом истином и веома рањив:

Само биће једно / штио човек се зове, / мекше је од јајетца, / и тврђи од камена.

Да би човек опстао, и остао, собом, он мора имати корен, значи да пронађе лековну биљ у корову („Коров“), да се у олуји бори да „тама светлост глође“. Човек је кућа у којој мале куће расту, у родној се кући свијају да она никад самотна не остане. То је у певању Верославе Малешевић покренуло једну антрополошко–филозофску мисију одбране куће, не само као станишта било где, већ као симбола огњишта, његове предвасионске везе са њом. А антрополошка кућа се гради и дограђује, никада не руши, она је освешћена материја духа и моћна онолико колико се чува, колико се у њој смењују „зној, крв и кости људске“. Кућа се, дакле, тако чува. Здрава свест не види њене темеље у корову, ни онда када она постане само једна тачка мишљу обухваћена.

Опомена, коју песникиња упућује јесте један вид сравњења са стварношћу и жеља да „искуство не (...) труне“, већ да живи у памћењу, у „замисли“ у стварности. Време је, пре свега, да се човек врати у себе, отуђио се, посебно се отуђио, у потоњем стадијуму цивилизације, у коме падају многи митови али их песници воздижу и чувају. Песничка свест је кућа човечанства, а на њеном прагу је наша мајка и њен свети савет: „Не стидите се језика свог“, („Мајчин савет“). И кад смо код језика увек се сетимо завета Стефана Немање, „чувај роде свој језик“, а Верослава Малешевић је из „мајчиног савета“ у песму уградила своје сјајне сентенце о језику које овде издвајам јер, то су мисли које пристоје сваком избору на ову тему:

** Не стицишће се језика своџ!*

** Језик је убојитио оружје са којим се изџубити али и освојити може.*

** Несрећник који изџуби оружје џуби и џлаву; језик ако изџуби, свој је у џу-ђој земљи.*

** Језик је шестіо које расіше, вода која носи, мостіи који сјаја шврђи од челика, мекши од свиле.*

** Убијетіе ли мајтерин језик, убили сіше себе.*

** Куцнуо је час за сјаас језика и рога!*

Свака опомена песникиње, а она је у ствари упућена обичном човеку рода нашег који има „уши и очи, срце и ум“, јесте потрага за сопством што је остало негде тамо у забаченом закутку времена и смењивости цивилизација које нам нису дорасле а прихватамо их. Иза завесе прихваћеног је милитантна наказа која се кези људској наивности да не препозна зло, чак му руку пружа уместо да се пита; са којим правом тамо они „облаче Планету у пламен ратни“?!

Циклус песама „Патрија зове“ јесте антиратни, супротставља се злу са којим се ушло у нови, за неке други за календарске Србе у осми миленијум. Србија је „жива мати наша“ што на Дунаву мије лице, винчанско клубе и камени белутак. За нас нема вишег стуба цивилизације од памћења сопствене културе јер је предачки градинарска и зато песникиња моли: „Не убијајте забором претке!“ Наш заборав је убојито оружје за непријатеља, њиме се гасе све лампице „снохватица“ у којима су све наде бесмртности људске душе, док те душе још има. Једно је тачно; не смемо никад престати за њом да трагамо.

Људска душа је телесна и (не)телесна твар, она је здравље које се бори за пошастима бола. Песници покушавају да одврате и од свог пораза, од слутњи, како то чини и Верослава Малешевић: „Слутим да ми се тесна хаља кроји/ (...) за пут кроз капију вечности“ али, кринови мелема нису равнодушне „на трње туђе“. Они сведоче песникињине речи „да добро умрло није“ и „свака кап живота“ нека у служби добра бива, ка чему је и ово певање усмерено. Наша песникиња има свој кредо наде и начин живота који нам у сваком тренутку мора дати максимум. Зато, каже она: „Узми тренутак и учини га савршеним.“

И ова књига је тренутак савршеног сусрета читаоца са њом, она је мелемни чај са чијих се страница „судбина чита“. Судбина много чега. За почетак, схватимо да је то судбина језика нашег, чијој је баштини Верослава Малешевић принела драгоцену певања.

У Субјелџрагу, 15. октобра 2017.

Чеслав Милош
Czesław Miłosz

СТУДИЈА САМОЋЕ

Чувар далеководу пустињи?
Једночлана екипа тврђаве од песка?
Ма ко да је. Видео је у освит наборане горе
Што се хране љубичастом бојом, узимају течно
руменило.
Док се не би дизале огромне, у наранцастом
светлу.
Дан за даном. И није ни опазио, година за годином.
За кога је, мишљаше, та велелепност? За мене
једнога?
А трајаће ипак и кад ја нестанем.
Ако сам ја човечанство, да ли је она и без мене
она?
И знао је да не вреди викати, јер нико од њих
њега неће спасити.

Ханс Магнус Енценсбергер
Hans Magnus Encensberger

ШТА МИ СВЕ ФАЛИ

Не, куваном јајету за доручак
ја нисам ни до колена.
Оно је савршено.
Понекад ми је жао
што сам пољуљанији
од струјног далековода.
У погледу моје осветољубивости
дирнут сам беспомоћном маховином.
Размишљању носорога,
једносмерном какво јесте,
могу само да се дивим.
Пази само, од мог мозга
дуже је употребљив мој шрафцигер.
Импонује ми то
како мрав мили и мили
тражећи пукотину у зиду,
јер ја сам ленчуга.
Како би било лепо
бити меког срца
као смоква, и несебичан
као сијалица.
Жао ми је. Извините, молим вас,
сирће и уље, биберу и соли
што нисам, као ви,
неопходан.

Избор из: Hans Magnus Enzensberger, Gedichte 1950–2015 (Berlin: Suhrkamp, 2015).
Избор и превод са немачког: Јелена Радовановић. Првобитно објављено у *Бе - лежници* 32.

<https://hiperboreja.blogspot.rs/2017/02/izbor-iz-poezije-hans-magnus.html>

Ален Аленијевић ЕлијеВСКИ
Alen Alenijević Elijevsky

БАЛИРКА ЗА СНОВЕ

Мрави су колали горе—доље по јабуци.
Ја не знам шта траже на њој
кад је скоро трула.
Сврака, прљава попут аутомеханичара,
је забадала кљун у земљу.
Видио сам на брду обресе пса
и дјеце која су га водала на ланцу.
Он је као циркуски пајац скакао око њих,
забављајући их.
Тројица бициклиста педаљају некуд.
Далеководи су никли по брдима.
Неко је посјеко ашламу
на коју сам се пењо сваке године.

Чује се воз који оде у Плоче.
Аута имају своја расположења.
Голф 2 је тужан.
Пожелим да клекнем испред њега
и да љубим његову маску,
јер осјећам ту патњу.
Куће су разбацане и небитне.
А у свакој постоји једна прича и судбина.
Избалираћу своје снове.
Снови у балама, покривени UNHCR фолијом.
Са плексигласа се фарба тешко чисти,
јер су се дрвене бандере посвађале
са бетонским.
Услед несташице идеја по плафону се пофато сач.
Густ је саобраћај у мојој глави.
Шпица ми је ко на Мариндвору у 5 поподне.
Крофне су биле ко ку. . ц,
ал смо их јели.

<https://sic.ba/poezija/alen-alenijevic-elijevsky-balirka-za-snove/>

Славомир Саша Нишавић

ЗАБОРАВЉЕНИ ДЕЧАК

Данима слушах вести
О заборављеном дечаку
Што је у свом збегу
На напуштеном вагону
У свом леглу
Спојио струјно коло

Боже како је болно
Немати никог
На овом свету
Не пружити руке детету
Док светли на жици

Спаси нас Господе
У мртвачници овог века
Врати лице човека
Сузе за непознатог

Петра Росандић

СВЕТАЦ

Далеководи се шутирају облацима

као онај који излази из собе проститутке
и онај који улази некад се дотичу раменима
Кад нарастеш толики чујеш
преклапање зуби и једно цијело два хертза
правила плеса и тонску градацију
стидне длаке чији раст срећом није бескрајан
као раст косе
и светца чујеш
комбинаториком неки мора бити овдје негдје
судар хидроавиона и јата дивљих гусака
да се упознамо под хрпом пернатих лампиона
чекам

Мирко Божић

НЕГДЈЕ / НЕГДЈЕ ПРЕМА СЈЕВЕРУ /

Шуме су у новембру бесконачно кристалне
Танухне хипостилне дворане
У којима лебди сусњежица
Испресјецана сребрном паучином далековода
Умочених у влажну прхкост хумуса
Бунило прозора чија свјетла прождиру мрак око цесте
Ступови стратуса уморили су се
Гроздови капљица не дају им спавати
Лупкају о пахуљасте линолеуме облака
Улични сат посвадио се с временом
Које је исцурило кроз котачиће механизма
И бројчаник се заледио на два и петнаест
Шуме су у новембру бесконачно кристалне
И Ивица и Марица сасвим сигурно неће наћи
Пут до куће од колача
Вода ће исклокатати тишину птица
Које су већ давно требале отићи
А аутобус у који сам се ухаурио
Бруји као огромно сушило за косу
Спорије од птица, брже од лишћа
Које је заборавило отпасти на вријеме
И сада у избјегличкој колони
Без икаквих докумената, нерегистрирано
Бјежи преко бодљикавог вјетра од жице
Која разапета међу телеграфским ступовима
Раздваја небо на испод и изнад.

Халил Цанановић—Дрински

НЕКО ЈЕ УДАРИО У ДАЛЕКОВОД

Лијепа босонога играчица
Игра на овим крвавим длановима
Дивљи бршљен из мојих рамена
Олијандери цвјетају из кољена

Слушао сам у дрхтећем јутру
Затровану пјесму, како утиче
У моју крв, коју су други
Бацали низ ријеку

Голобради чобани су играли
Главомета
Све је личило
На исчезло доба
Исте улоге, и исте логе

Неко је ударио у далековод
Небо је свирало полувиријеме
Ми смо се већ пресвукли
У туђе дресове
Они опет у своје

Саша Илић

Мртва природа, уље на платну, 42х35 cm

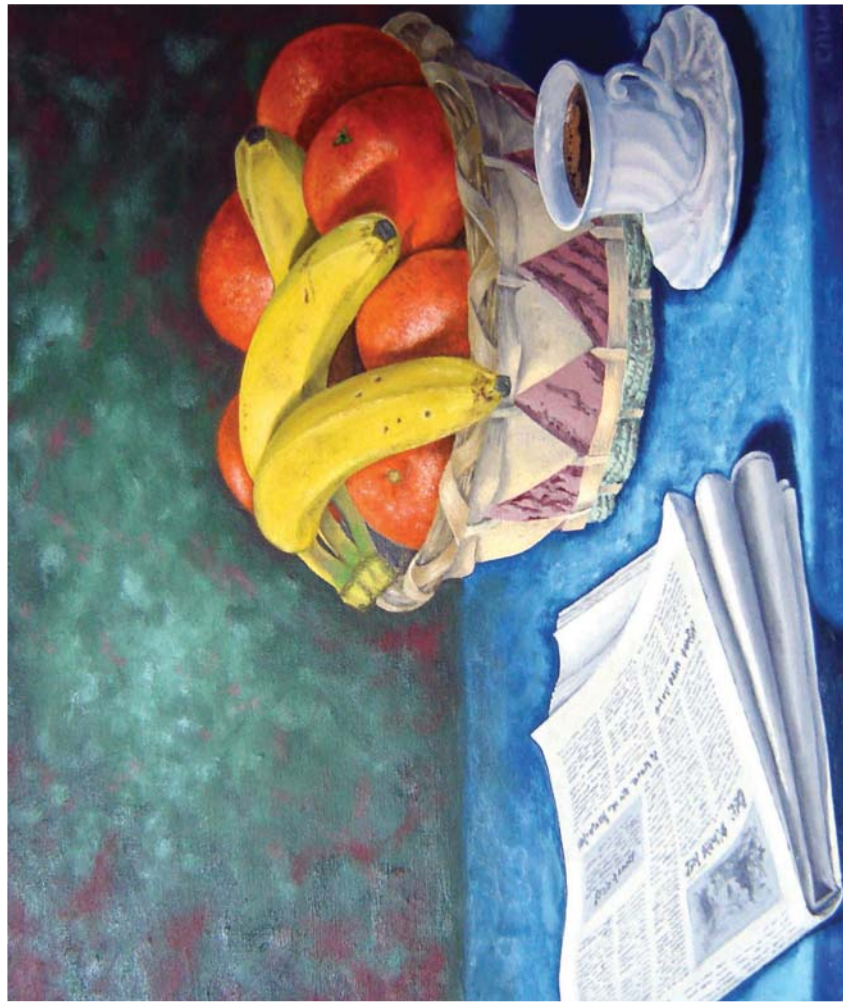
Мочвара I, уље на платну, 42x35 cm

Мочвара II, уље на платну, 110x80 cm

Голубови на прозору, уље на платну, 60x50 cm

Мртва природа, уље на платну, 42х35 см

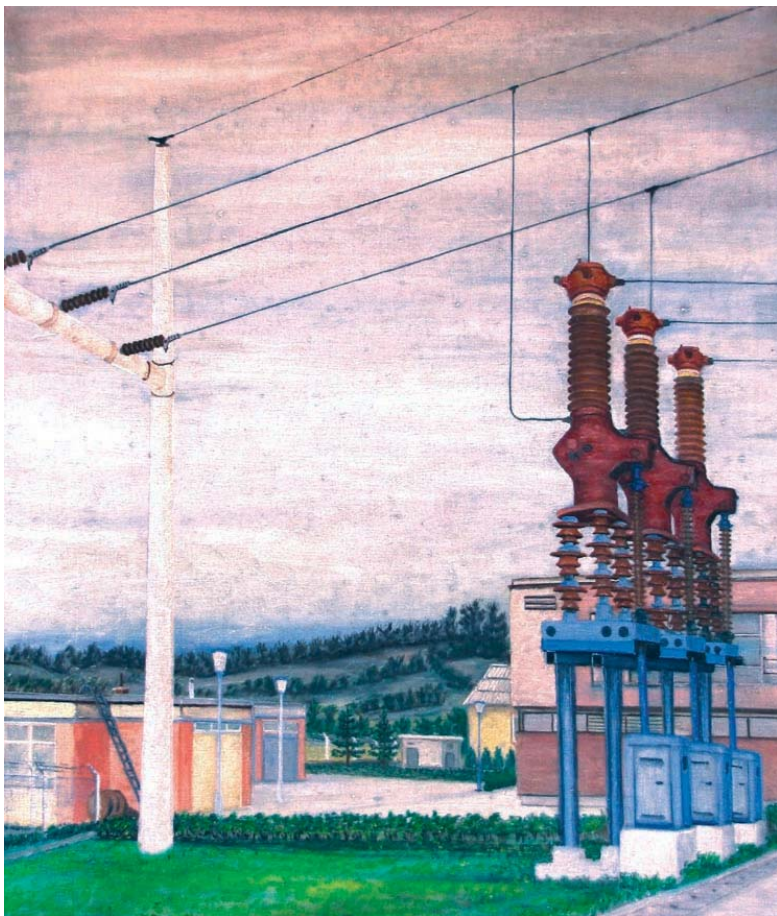

Мртва природа, уље на платну, 42х35 см

Милан Милетић

Дружа ТС у Србији, КОНАРЕВО II 110/35 кв, 1951. уље на платну, 90x60 cm

РП 110 кV ПЕТРОВАЦ, уље на салонит плочи, 60x70 cm

АНДОН ПОПОВ

Агриана, 2017. уље на медиану, 306x338 mm

Леона, 2017. уље на платну, 256x300 mm

Цар Душан, са 500 бисера, уље на медиану, 53х34 cm

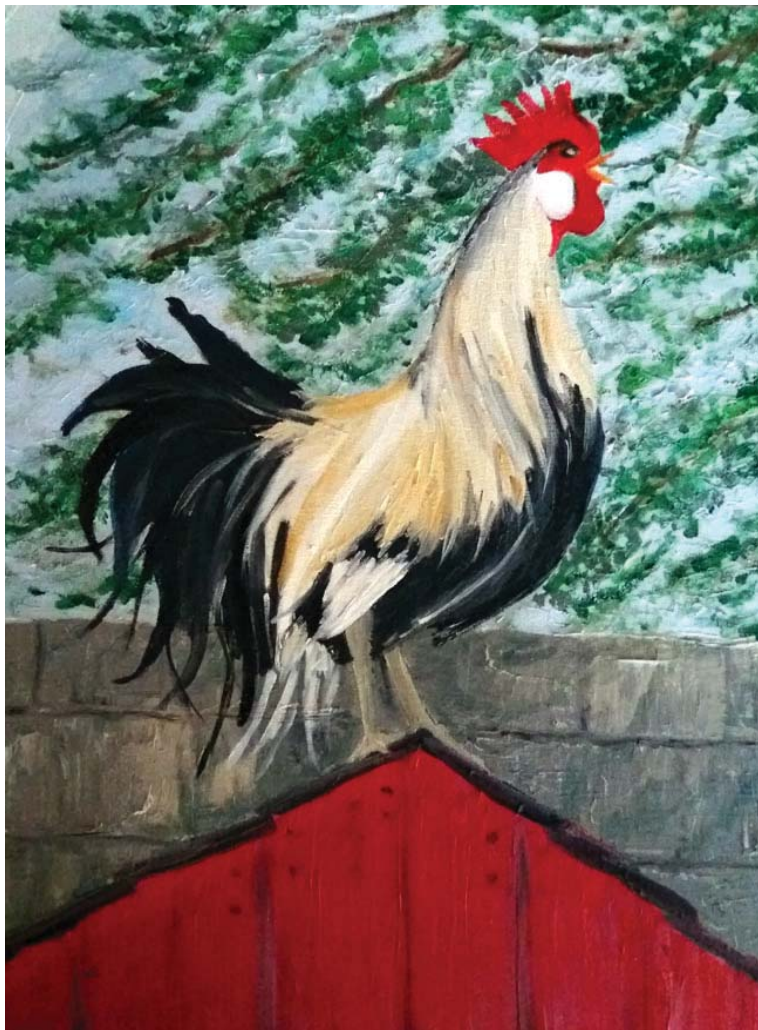

Св. Игњатије Боџоносац, 2016. уље на платну, 320x250 mm

Мишеллин, 2017. уље на лесониту, 40х30 cm

Марко Мишрић

Певац, уље на платну, 40x50 cm

Владета Делетић Делта

Свејтска балерина, уље на платну, 100x70 cm

Луцигерско срце, уље на платну, 70x50 cm

Судбина, уље на платну, 70x50 cm

Музика и ѓлес Природе, уље на платну, 70x100 cm

Привид, уље на платну, 54x73 cm

Граница, уље на платну, 70x100 cm

Девојка Змаја и бајка о љубави, уље на платну, 45x65 cm

Покушај оџмице, уље на платну, 60x80 cm

Едукација, уље на платну, 65x77 cm

Сисѿем, уље на платну, 100x70 cm

Биографије

Милан Стефановић

Рођен 23. октобра 1962. године на десној обали Дрине, у селу Црвици, недалеко од Бајине Баште.

Пише поезију и објавио је следеће књиге:

Хармонија облика, 1994;

Песмом кроз камен, 2001;

Ситине ђојединости, 2002;

Размештање, 2006.

Ради у ЈП ЕПС, ХЕ Бајина Башта.

Марија Шкорнички

Рођена је у Ваљевоу, 22. фебруара 1959. године.

Основну и средњу економску школу завршила у родном граду, у Београду студирала Туризам.

Од 1982. год. ради у Електроистоку тј. Електромрежи Србије, погон Ваљево, као благајник, сада СУТ / сектор за управљање трезором.

Објављене књиге песама:

Дробњачки зайиси(Бистрица, Нови Сад, 2006),

Мирис коже(Бранково коло, Ср. Карловци, 2007)

Кроз Јелисеј(Orpheus, Нови Сад, 2008)

Хошел Агамс(Апостроф, Београд, 2011)

У кући блуза(Адреса, Нови Сад, 2012)

Дробњачки зайиси, допуњено издање (Интелекта, Ваљево, 2015)

Литература о Маријиној поезији:

– Јанко М. Левнаић – „Име игре КАТРАН И СКОРУП – оглед о поезији Марије Шкорничке“ – (Мат. библиотека Љубомир Ненадовић, Ваљево, 2011).

– Милијан Деспотовић – „Прозор на кожи“, беседа, прикази; (УКС, Свитак, Нар. библ. Пожега, 2013).

– Милијан Деспотовић – „Поетика утиска“, беседа, прикази; (УКС, Свитак, Нар. библ. Пожега, 2017).

Неколико песама преведено на македонски и пољски.

Поезију објављује у текућој књижевној периодици. Заступљена је у више антологија.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Уредник је Алманаха уметничког стваралаштва *Колонада*, издавач СЕМС (Синдикат Електромреже Србије), од 2011. год., као и члан редакције Часописа *Бранковина*.

Наташи Михајловић је приредила за објављивање књигу „Циљ је Адапта“ /научно–фантастична љубавна прича – издавачи СЕМС и Књижевна омладина Ваљева, 2016. године. Књига је произашла из Алманаха *Колонада*, као прва књига из Едиције –*Исијавања*.

Милосава Павловић

Рођена је 1958. у Панчеву, Србија. Запослена је у ЈП Транснафта од њеног оснивања, сада на позицији Стручни сарадник за ДМС. Пре тога је радила у Нафтној индустрији Србије, банкарству, маркетингу...

По образовању је дипломирани комуниколог Факултета за медије и комуникације Сингидунум, Београд, и апсолвент Опште књижевности и теорије књижевности Филолошког факултета у Београду. Пише поезију од гимназијских дана, објављује песме у књижевним часописима и зборницима, учествовала је на књижевним конкурсима и освајала награде. Активна је и у медијима више деценија, и као аутор и као новинар који представља књиге других писаца.

Објавила је књиге поезије *Играч* 1983. године у едицији „Жижа“, издавачи „Панчевац“ и Секција књижевника Панчева, и *Игра* 2012. године, издавач „Читоја штампа“ Београд. У припреми је трећа књига поезије.

Редовни је члан Удружења књижевника Србије, оснивач је и члан Удружења књижевника и књижевних преводилаца Панчева, Независног удружења новинара Србије, као и других релевантних уметничких удружења (АРТЕ, Песници света...). Такође је члан пројекта „Крилате песме“ (више на друштвеној мрежи ФБ: <https://www.facebook.com/krilatepesme/>).

Живи и ради у Панчеву.

Тихомир Јовановић

Рођен 11. септембра 1955. године.

СФ је заволео уз *Полиптикин Забавник* и *Флаша Гордона*– Дена Берија.

Касније се и сам почиње бавити писањем и превођењем дела из области СФ–а.

У младости се бавио глумом и одиграо једну СФ, постапокалиптичну драму – „Стакло“, у улози Виктора.

Као члан Друштва љубитеља фантастике „Лазар Комарчић“ уредио је доста бројева фанзина *Емиттор*, који је на фестивалу *Еурокопу* у Пловдиву 2004. године добио награду за најбољи фанзин Европског друштва за научну фантастику.

Учествује на многим регионалним конкурсима и до сада су му приче објављене у збиркама следећих манифестација: *Зекон* (БиХ), *Рефеситикон* (Црна Гора), *Фестивал фантасијичне књижевности* / Пазин (Хрватска)... Неколико прича му је преведено на словеначки језик, за њихов фанзин *Јашубеж Ен Јерег*.

Пре овога приче су му објављиване у часописима *Сиријус*, *Галаксија*, *Орбис*, *Сигнали*, *Кикиндске новине*, *Наши шраф*, *Омаја*...

Сарађује са стрип–цртачима и пише сценарио за стрипове Душана Божића. Бави се и превођењем: Збирка прича *Реаниматор*– Х. Ф. Лавкрафт (Издавач Табернакл).

Објавио је збирку прича „Палисаде и чадори“, (Everest Media, Београд, 2016, библиотека *Знак Сагитије*) за коју је предговор написао Илија Бакић.

Завршио је ЕТШ „Никола Тесла“ и ради као пројектант на пројектовању трафостаница у ЈП Електроисток – Пројектни биро. Један је од уредника алманаха *Колонада*.

Верослава Малешевић

Рођена је 1960. године у Београду. Живи, ради и ствара са породицом (супруг и троје деце) у Костоцу.

Завршила је Машински факултет, а у ПД „ТЕ–КО Костолац“ ради као самостални инжењер за контролу у лабораторији у Служби заштите животне средине.

Пише и објављује поезију, приче и афоризме у многим часописима. Објављује романе а бави се и другим формама уметности (глума, драматургија...). У својој средини узима активно учешће у многим културним дешавањима.

Објавила је романе:

– *Трагачи*, Костолац, Клуб љубитеља књиге „Мајдан“, 2009. године, (Београд: ДТА)

– *Ојетџ у џеџли*, Београд, Чигоја штампа, 2011. год. (Београд: Чигоја штампа)
– *Ани*, Костолац, В. Малешевић, 2013. године (Петровац на Млави: Стојадиновић),

као и збирку *Поезије*:

– *Поџираџа за коначиџиџем*, Београд, Удружење књижевника Србије, 2015 (Београд: Невен).

Објавила је збирку приповетки *Кликери и друџе џриче*, 2016. године.

Члан је Удружења књижевника Србије и КЛЈК „Мајдан“.

Дејан Бундало

Рођен 15. фебруара 1990. године у Крушевцу. У родном граду је завршио основну и средњу школу Гимназију, у којој је био део специјализованог одељења за математичке таленте. Основне и мастер студије електроенергетике је завршио на Електронском факултету у Нишу.

Своју потребу за креативношћу, коју осећа од када зна за себе, храни писањем и програмирањем, а раније и свирањем гитаре и стварањем музике. Поред тога, волонтерски се бави менторским радом на једном познатом сајту за „e-learning“, на курсу за све популарнији инжењерски софтерски алат – МАТЛАБ. Поред матерњег, говори енглески и немачки језик.

Од маја 2017–те године је запослен у АД Електромреже Србије, као оперативни инжењер– диспечер РДЦ Крушевац.

Јанко Левнаић

Рођен 22. октобра 1959. године у Александрову код Зрењанина, од оца Младена, дипломираног електроинжењера и мајке, Софије, рођене Покрајац, учитељице.

У Ваљево се доселио 1966. године. Основну школу и гимназију је завршио у Ваљево. Дипломирао на Електротехничком факултету у Београду, смер енергетски.

Од 1976. године објављује у књижевној и другој периодици.

Објавио је:

„Приче са Бистре“, Омладински центар Ваљево – Књижевна омладина Ваљева (награда КОВ за најбољу прву књигу), 1986, приповетке;

„Какма – списи око којих је трунула црвена кожа“, Босис, Ваљево, 1994, пост-модернистички роман;

„Радионица за израду наочара“, Просвета, Београд, 1995, постмодернистички роман;

„Огњено огледало“, Народна књига, Београд, 1998, избор приповедака;

„Трава од девет мракoва“, Лексикон вила и њиховог окружења, Лио/ Горњи Милановац иContext/ Ваљево, 2008. – годишња Награда града Ваљева за културу 2009. године.

„Име игре: катран и скоруп“, оглед о поезији Марије Шкорнички, Матична библиотека Љ. Ненадовић, Ваљево, 2011. год.;

„Приче са Бистре“, Књижевна омладина Ваљева, друго допуњено издање, Ваљево, 2012. године.

Романи „Какма“ и „Радионица за израду наочара“ били су номиновани за НИН-ову награду.

Заступљен је у Антолигији српских приповедача рођених после другог светског рата „У књигама све пише“ Милутина Данојлића.

Члан је Удружења књижевника Србије од 1995. године.

На 10. међународном бијеналу минијатуре у Горњем Милановцу први пут је изложио своје слике.

У Погону Ваљево је од 1991. године на различитим радним местима... у пензију је отишао као Заменик руководиоца *Погона Ваљево* у августу 2016. године.

Драган Журжевић

Рођен 1968. године у Пожаревцу, живи у Петки код Костолца.

Завршио је економску школу. Ради као ватрогасац при *Термoeлeктpани Кoстoлaц*/ ЈП ЕПС.

Издао је две збирке поезије: „Велика наука малих ватрогасаца,“ и „Пуно буре бећараца“. Заступљен је и у заједничкој збирци „Сваштара код веселог Петка“.

Своје песме објављује у часописима. Његове песме су објављиване у многобројним зборницима широм бивше Југославије.

Члан је КЉК „Мајдан“.

Љубисав Грујић Груја

Рођен 9. маја 1962. године. Живи у Пожаревцу. Ради у ТЕ „Костолац“ у Костоцу, служби сменског извршења одржавања блокова и постројења. Некада се бавио конструкторством и проналазаштвом и био двоструки првак Србије у области проналазаштва а освојио и прво место у Врбасу на пројекту конструкције аеро-електране. Техником и писањем се бави још од основне школе и то су му две велике љубави...

Пише афоризме, поезију, хаику, песме за децу, заго-

нетке и кратке приче.

Објављивао је у *Вечерњим новостима*, *Илустрираној полицији*, *Хумору*, *Језу*, као и електр. часописима *Афирмативу*, *Етни*, *Авлији*, *Носорогу*, *Ший* - *ку*, заступљен је у многим зборницима.

Афоризам „Да је мој деда мање волео Тита, ја бих сада живео као Тито а не као мој деда.“ – ушао је међу 13 најбољих за 2013. г. по избору *Вечерњих новостии*.

У Мркоњић Граду, 2015. год, осваја треће место. Поводом првог априла, дана шале, прво место два пута. Ове (2017.) на међународном конкурс СЛЕМ (Сатирична Лесковачка мућкалица), осваја прву награду за свој афоризам. У три зборника ЕСС (Енигматског савеза Србије) са конкурса, налазе му се загонетке.

Члан је Књижевног клуба „Браничево“ из Пожаревца, „Мајдан“ из Костолаца, „Момчило Настасијевић“ из Горњег Милановца и „Чегар“ из Ниша.

Објавио је књигу поезије „Жаришта љубави“ у издању Центра за културу Пожаревац, а припремљена је за штампу књига афоризама...

Саша Илић

Рођен 16. јуна 1970. год у Аранђеловцу. Основну и Средњу електротехничку школу завршио у Ваљеву, Високу школу струковних студија у Чачку. Као син радника Електростокa веома рано се упознаје са делом овог колектива као и са изазовима и лепотом послова које обављају. Жеља да буде део те „посебне“ екипе остварује се 1989. године када се запошљава у Ремонтној радионици Погона Ваљево. Нешто касније обављао је послове руковођа ТС а сада ради у Дирекцији за управљање као диспечер РДЦ Ваљево. Цртањем се бави одувек. Сликарском техником – уље на платну окушао се у неколико наврата.

Милан Милетић (1924–1978)

У АД ЕМС, Погон Београд, на другом спрату према сали за едукацију, налазе се две слике овог радника—сликара. Рођен је 31. марта 1924. године, у месту Влашки До, код Пожаревца. Од 1. августа 1958. године почиње да ради у Електроистоку Погон Крушевац, да би од априла 1967. године постао ВК електричар и прешао у Електроисток Погон Београд. Радио је као пословођа ДВ екипе у Петровцу на Млави. У инвалидску пензију је отишао 1. јула 1977. године, али је убрзо, по одласку у пензију, преминуо. Слободно време му је било испуњено бојама и платном. У књизи о радницима Електристока „То смо ми“ – Драгослава Томовића, налазе се ови стихови посвећени њему:

„Шеф Петровчанима из прве руке,
слушали су га без поговора и буке.
Имао је за раднике стила,
из Београда признања су му била мила.

Био је познат и чувен у „Малом граду“,
поштовао је и ценио боемску естраду.“

Андон Попов

Рођен 18. марта 1954. године, у Скопљу, од оца Димитрија и мајке Загорке.

На Поморској војној академији у Сплиту, дипломирао 1977. године, а морнарицу напушта 1986. године.

Сликарством га подучавао академски сликар Никола Јандријевић.

Озбиљније је почео да слика после средње школе у Пули. До 1988. године излагао на 15-так самосталних и нешто групних изложби широм Југославије:

Новосадски Октобарски салон, Сремскомитровачки салон, изложба у Културном центру „Коста Рацин“, у Скопљу... Слика углавном уља, помало темперу, акрилик и пастел...

Сада је у пензији а радио је у *Електромрежи*, погон Нови Сад.

Марко Митрић

Рођен је 22. марта 1976. године у Лазаревцу, али се убрзо пресељавају у Ваљево где је завршио средњу економску школу а потом и Вишу економску „Прота Матеја Ненадовић“, смер Финансије, рачуноводство и банкарство.

Од осме године се бави фолклором и уписао се у КУД Абрашевић и био активан играч преко 20 година. И сада, када му породичне обавезе дозволе (отац је две ћерке), заигра у ансамблу са ветеранима.

У ретким тренуцима слободног времена бави се дизајном, уређењем простора као и сликањем техником – уље на платну. Објављује у *Колонади*.

Од 2000. године је у сталном радном односу у погону Ваљево, у финансијској служби, која сада припада СУТ / сектор за управљање трезором.

Владета Делетић–Делта

Самоуки сликар, рођен 3. јануара 1958. године у Пожаревцу.

Завршио је машински смер у ТШЦ „Никола Тесла“ у Костолцу 1976. године. Запослио се 1978. године у ИЕК Костолац. Радио је по сменама на термокоманди котловског постројења, а затим од 1984. године у надзору на изградњи котловских постројења термоелектране Костолац Б. Након синхронизације блокова ТЕ ради на пословима припреме одржавања помоћних објеката...

Живи и ствара у Костолцу. Цртањем и сликањем се бави од раног детињства а техником сликања уље на платну од своје 17–те године.

Члан је Удружења УЛИС „Милена Павловић – Барили“ и „Ђура Јакшић“ из Пожаревца и Београда.

Имао је 4 самосталне и преко 300 колективних изложби у бившој Југославији, Србији и иностранству. Учесник је ликовних колонија, хуманитарних акција и добитник бројних признања.

Милован Андрић

Рођен је 2. децембра 1956. године у Ваљеву. Од 1987. године ради у ЕМС АД Београд. Један је од оснивача и дугогодишњи председник Синдиката ЕМС и Фонда солидарности ЕМС.

Током обављања високих синдикалних функција, на које је биран у више узастопних мандата, он је иницирао, организовао и подржао многе хуманитарне акције и манифестације радничког стваралаштва из разних области, посебно културе и спорта.

Добитник је више награда, повеља и захвалница током четрдесетогодишњег волонтерског бављења хуманитарним, спортским, синдикалним и другим друштвено корисним активностима.

Као аутор графички обликовао и визуелно прилагодио корице *Колонaгеза* овај број.

Биографије—рубрика ишчитавања:

Милијан Деспотовић, рођен у Субјелу код Косјерића, 1952. године, живи у Пожеги. Уредник је Књижевних новина „Свитац“ и првог часописа за хаику поезију на српском језику „Паун“. Пише поезију за децу и одрасле, прозу, афоризме, књижевну и ликовну критику. Превођен је на скоро све стране језике. Заступљен је у више антологија савремене и хаику поезије, код нас и у свету. Награђиван за поезију и делатност у култури. Редован је сарадник *Колонаде*.

Чеслав Милош (1911–2004), пољско–литвански песник, књижевник, есејиста и преводилац. У политичком азилу је написао своје најпознатије дело *Заробљени ум* (1953), за које је 1980. године добио Нобелову награду за књижевност. Осим тога написао је бројна друга дела од којих су познатија *Долина реке Исе*, *Родбинска Евроја*, *Привиђења над заливом Сан Франциско*, *Земља Ур* – *ло*, *Друга Евроја* и друге.

Ханс Магнус Енценсбергер, рођен је 1929, Кауфбојрен, Немачка. Један од најугледнијих и најпревођенијих немачких писаца, огледао се у најразличитијим жанровима, од песама, преко есеја, радио–драма и сценарија, до писања уџбеника за учење језика и математике, уз то уређујући издавачке едиције и часописе.

Ален Аленијевич Елијевски, песник, блогер из БИХ...[https://sic.ba/rubrika/poezija/...](https://sic.ba/rubrika/poezija/)

Славомир Саша Нишавић, рођен 26. октобра 1959. године у Бијелом Пољу. Објавио је књиге: *Придржавање душе* (Будућност, Нови Сад, 2003), *Кошуљица* (Бранково коло, Сремски Карловци, 2004), *Гребени* (Орфеус, Нови Сад, 2007). Члан је ДКВ и УКС. Живи и ствара у Новом Саду.

Петра Росандић, рођена је 1985. у Сплиту гдје је дипломирала кроатистику и англистику на Филозофском факултету. Објављена је између осталог у *Поезији*, *Колајсу*, *Полејцу*, *Афирмашору*, *Сиекшашору*, *Силити Миндуи* зборнику *Рукописи 36*. Њена прва збирка пјесама *Ако дуго држиш усна отворена* изашла је недавно у Србији у издању *Пресинга* / Младеновац: kr.presing@gmail.com

Мирко С. Божић, рођен је 1982. године у Мостару, гдје је завршио гимназију и Филозофски факултет Свеучилишта у Мостару (англистика и кроатистика). Пише поезију, прозу и есеје. Божић је добитник више награда, од којих је најзначајнија CEI Fellowship for Writers in Residence. Пјесме су му преведене на албански, енглески, француски, њемачки, пољски, шпанолски, словачки и словенски. Покретач је књижевног фестивала *Полигон*.

Халил Цанановић–Дрински, <http://www.relax-forum.com/t11p575-poezija-i-proza-najljepse-pjesme>

ISSN 2217–5954

КОЛОНАДА

Алманах уметничког стваралаштва

Извршни издавач

Књижевна омладина Ваљева

Оперативни уредник

Аца Видић

Корице

Милован Андрић

Компјутерска припрема

„Интелекта“, Ваљево

Штампа

„Видиа штампа“, Ваљево

Тираж

1500 примерака

Штампање завршено дец. 2017. године

CIP– Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

7

КОЛОНАДА : алманах уметничког стваралаштва / уредник Марија Шкорнички. – Год. 7, бр. 7 (2017)– . – Београд (Кнеза Милоша 11) : Синдикат ЕМС, 2017– (Ваљево : Интелекта – Видиа штампа). – 21cm

Годишње

ISSN 2217–5954 =Колонада

COBISS.SR–ID 184326156